

97

GENEL LİSELERDE EDEBİYAT VE FEN KOLU
UYGULAMALARININ ÖĞRENCİ BAŞARISI
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Mustafa Akdağ

Inönü Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim - Öğretim ve Sınav
Yönergesi'nin

Eğitim Bilimleri
Anabilim Dalı için öngördüğü
YÜKSEK LISANS TEZİ
olarak hazırlanmıştır.

Malatya
Şubat, 1988

"Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne"

İş bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan _____

Üye _____

Üye _____

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

....../....../1988

TEŞEKKÜR

Bu çalışma ile; genel liselerde Edebiyat ve Fen Kolu uygulamalarının öğrenci başarısı açısından değerlendirilip, bu kollardan umulan temel beklentilerin gerçekleşip gerçekleşmediğinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Araştırmanın yapıldığı Atatürk Kız Lisesi ve Yeşiltepe Lisesi'nin idarecileri ile, çalışmalarımın her aşamasında beni sürekli destekleyen ve anlayış gösteren eşim Nesrin'e teşekkür ederim.

Yüksek Lisans öğrenimim süresince bilgi ve deneyimlerinden büyük ölçüde yararlandığım Doç. Dr. Mustafa Ergün'e teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmalarım sırasında gösterdikleri ciddiyet ve titizliğin yanında her zaman yakınlıkları ile bana yardımcı olan danışmanım Doç. Dr. Mahmut Tandoğan'a şükran duygularım sonsuzdur.

Mustafa Akdağ

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
TEŞEKKÜR	IV
TABLolar LİSTESİ	VIII

BÖLÜM I

GİRİŞ	1
A. Problem	2
B. Amaç	6
C. Sayıtlılar	7
D. Sınırlılıklar	7
E. Yapılan İlgili Araştırmalar	8

BÖLÜM II

EDEBİYAT VE FEN KOLU UYGULAMALARINA GENEL BİR BAKIŞ	12
A. Tarihi Gelişim İçinde Liseler	12
1. Türkiye'de Cumhuriyetten Önce Liseler	12
a. II. Meşrutiyetten Önceki Devir	12
b. II. Meşrutiyetten Sonraki Devir	13
2. Türkiye'de Cumhuriyetten Sonra Liseler	13
B. Programlar Yönünden Türk Milli Eğitim Sis- temindeki Gelişmeler	17
1. Deneme Liseleri	17
2. Modern Matematik ve Fen Öğretimi	18
3. Çok Amaçlı Liseler	20
C. Ortaöğretim Kurumlarında Yöneltilme	21
D. Ortaöğretim Kurumlarının Amaçları	29
E. Liselerde Edebiyat-Fen Kolu Uygulamalarının Genel Hatları İle Gelişmesi	34

BÖLÜM III

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	39
A. Evren, Örneklem ve Değişkenler	39
1. Evren	39
2. Örneklem	39
3. Değişkenler	40
B. Veriler ve Toplanması	40
C. Verilerin Çözümü ve Yorumu	40
D. Kullanılan İstatistiksel Teknikler	41

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR	43
A. Bulgular	43
1. Örneklemeye Giren Kız Öğrencilerin Lisedeki Kollara Göre Akademik Başarı Notları Arasındaki Farklılıklara İlişkin Bulgular	43
a. Kız Öğrencilerin Sosyal Bilimler Derslerindeki Akademik Başarı Notları Bakımından Lisedeki Kollara Göre Farklılıkları	44
b. Kız Öğrencilerin Fen Bilimleri Derslerindeki Akademik Başarı Notları Bakımından Lisedeki Kollara Göre Farklılıkları	44
2. Örneklemeye Giren Erkek Öğrencilerin Lisedeki Kollara Göre Akademik Başarı Notları Arasındaki Farklılıklara İlişkin Bulgular	46
a. Erkek Öğrencilerin Sosyal Bilimler Derslerindeki Akademik Başarı Notları Bakımından Lisedeki Kollara Göre Farklılıkları	46
b. Erkek Öğrencilerin Fen Bilimleri Derslerindeki Akademik Başarı Notları Bakımından Lisedeki Kollara Göre Farklılıkları	47
3. Örneklemeye Giren Öğrencilerin (Kız+Erkek) Lisedeki Kollara Göre Akademik Başarı Notları Arasındaki Farklılıklara İlişkin Bulgular	49
a. Öğrencilerin Sosyal Bilimler Derslerindeki Akademik Başarı Notları	

Bakımından Lisedeki Kollara Göre Farklılıkları	49
b. Öğrencilerin Fen Bilimleri Derslerindeki Akademik Başarı Notları Bakımından Lisedeki Kollara Göre Farklılıkları	50
B. Yorumlar	52

BÖLÜM V

ÖZET, SONUÇLAR VE ÖNERİLER	55
A. Özet	55
B. Sonuçlar	57
C. Öneriler	58
KAYNAKLAR	60

TABLolar LİSTESİ

TABLO	<u>Sayfa</u>
1. Örnekleme Giren Kız Öğrencilerin Sosyal Bilimler Derslerindeki Akademik Başarı Notları Bakımından Lisedeki Kollara Göre Farklılıkları	44
2. Örnekleme Giren Kız Öğrencilerin Fen Bilimleri Derslerindeki Akademik Başarı Notları Bakımından Lisedeki Kollara Göre Farklılıkları	45
3. Örnekleme Giren Erkek Öğrencilerin Sosyal Bilimler Derslerindeki Akademik Başarı Notları Bakımından Lisedeki Kollara Göre Farklılıkları	47
4. Örnekleme Giren Erkek Öğrencilerin Fen Bilimleri Derslerindeki Akademik Başarı Notları Bakımından Lisedeki Kollara Göre Farklılıkları	48
5. Örnekleme Giren Öğrencilerin Sosyal Bilimler Derslerindeki Akademik Başarı Notları Bakımından Lisedeki Kollara Göre Farklılıkları	50
6. Örnekleme Giren Öğrencilerin Fen Bilimleri Derslerindeki Akademik Başarı Notları Bakımından Lisedeki Kollara Göre Farklılıkları	51

BÖLÜM I

GİRİŞ

Eğitim, bireylerin sosyalleşmesini sağlayan, toplumun sosyal gelişmesini hızlandıran, ekonomik kalkınmasını destekleyen ve ülkenin birlik ve bütünlüğünü sağlayan en önemli etkinliklerden biridir.

En genel tanımı ile eğitim; "Önceden saptanmış amaçlara göre insanların davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkiler dizgesidir" (Oğuzkan, F. 1981, s. 57). Bu nedenle, eğitim ve öğretim etkinliklerinin temel amacı; bireylerin davranışlarını istenen yönde geliştirmek ve değiştirmektir.

Eğitim kurumları, öğrencilerin davranışlarını istenen yönde etkileyebilmesi için, yapacakları çalışmalarını ayrıntılı bir şekilde planlayıp, programlamak zorundadır. Hazırlanacak bir eğitim programında, okulun varmak istediği amaçlar, amaçlara ulaşmak için belirli ilkelere göre düzenlenmiş içerik, uygulanan yöntem, araç ve gereçler ile amaçlara ne ölçüde ulaşıldığını gösteren değerlendirme tekniklerinin açık bir şekilde belirtilmiş olması gerekir (Doğan, 1982, s. 9).

Eğitim programının yapısını oluşturan amaç, içerik, yöntem ve değerlendirme öğeleri karşılıklı olarak birbirlerini etkilemektedir. Birinin eksikliği, uygulamada aksaklıklara neden olmaktadır.

Eğitimin ana unsurlarından biri olan Eğitim ve Öğretim Uygulamaları üzerinde yapılan araştırmalar Türkiye'de oldukça azdır. Bu eksikliği Oğuzkan

(1983, s. 305), şöyle dile getirmektedir: "Liselerimizde kol ayrımının işleyişi ve verdiği sonuçlarla ilgili olarak eğitim literatürümüzde pek az veri bulunmaktadır." Yapılan araştırma, bu alanda bir girişim olma özelliği taşımaktadır.

A. Problem

Bireylerin ilgi, istidat ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirilip, toplumda mutlu bir yaşam sürmelerini sağlamak, şüphesiz eğitimin en önemli işlevlerinden biridir.

Toplum ve bireylerin ihtiyaçları günden güne değiştiğinden, okul programlarına alınacak içerik, bu ihtiyaçları karşılayacak nitelikte olmalıdır. Önceden saptanan amaçlara ulaşmada bir araç durumunda olan içerik ile amaçlar arasında tutarlılık olması gerekmektedir. Demokratik bir toplumda programlara alınacak içeriğin seçim ve organizasyonunda bireyin ve toplumun ihtiyaçları dikkate alınmalıdır (Doğan, 1972, s. 120).

Günümüzde eğitim uygulamalarını etkileyen, harekete geçiren çeşitli etkenler vardır. Bilimsel ve teknolojik gelişmeler, uluslararası ilişkiler ve yakınlaşmalar bunlardan bazılarıdır. Bu değişim ve gelişimin cereyan ettiği modern toplumun bireyleri, hayata uyum sağlama, çabuk ve etkin kararlar verebilme zorunluğu ile karşıkarşıyadır. Bu nedenle eğitim ve öğretim alanındaki uygulamalar geleneksel kabuğundan çıkıp, bireyleri değişen şartlara göre eğitebilecek niteliğe kavuşturmalıdır (Özoğlu, 1974, s. 3).

İçinde bulunduğumuz çağda dünyada ve Türkiye'de sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda hızlı değişimler meydana gelmiş olmasına rağmen, eğitim program ve uygulamalarındaki gelişmeler bunun çok gerisinde kalmıştır. Halbuki toplumsal dinamizm, eğitim programlarının da

dinamik olmasını gerektirir (Varış, 1978, s. 24).

Bir kuşağın eğitim yolu ile içinde yaşadığı topluma belli bir alanda yararlı olması, ortalama yirmi beş yıllık bulmaktadır (Varış, 1978, s. 23). Dolayısı ile girişilen yeni bir eğitim uygulamasının neticeleri, fayda ya da zararları çok sonra ortaya çıkmaktadır. Türkiye gibi gelişmekte olan, kaynakları sınırlı ülkelerde girişilecek bir eğitim uygulaması çok iyi planlanmalıdır. Fakat, Türkiye'deki uygulamalar bunun tam tersini göstermektedir. Sistemli bir araştırma yapılmadan yeni bir uygulamaya geçilmekte veya mevcut uygulama bir genelge ile yürürlükten kaldırılabilmektedir. Bu durum, eğitim sorunlarımızı daha da karmaşıklaştırarak, kaynak israfına yol açmaktadır.

Cumhuriyetten bu yana ortaöğretim programları incelendiğinde, sosyal problemlerin çözümüne ışık tutacak, öğrencilere yön gösterecek çalışmalara yeteri kadar yer verilmediği ortaya çıkar (Doğan, 1972, s. 106). Birçok Milli Eğitim Şurası ve komisyonlarda hayata ve pratiğe dönük amaçlar benimsenmiş olmasına rağmen, eğitim programlarında buna uygun düzenlemeler yapılamamıştır. Program geliştirme devamlı bir süreç olduğundan, programların toplumdaki değişikliklere paralel olarak geliştirilmesi gerekmektedir. Fakat, günümüze kadar ortaöğretim programları statik durumlarını muhafaza etmişler, değişikliklere aynı hızda ayak uyduramamışlardır. Bu gerçeği, 1971-1972 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı yapmış olan İsmail Arar (1984, s. 17), bir konuşmasında şöyle dile getirir; "...Ortaöğretim, müfredat programları mutlaka, süratle gözden geçirilmeli, çağın ve günün koşullarına, Türkiye'nin gerçeklerine ve isteklerine uygun bir hale getirilmelidir."

Bu çalışmada, inceleme konumuz olan Edebiyat ve Fen Kolu programları da, Cumhuriyetten bu yana

önemli bir değişikliğe uğramadan Genel Liselerimizde uygulanagelmıştır. Programların ve seçmeli derslerin çeşitlendirilmesi yolu ile toplumsal ve bireysel ihtiyaçlara cevap verilememiştir.

Belirtilen olumsuz gelişmelere rağmen, İkinci Bölümde incelendiği gibi, eğitim sistemimizde bazı yeni uygulamalara da rastlanmaktadır. Bu yenilikler, Fen Öğretimi alanında daha fazladır. Çağımızın bilim ve teknoloji çağı olması bunu gerektirmektedir. Ancak bu, Sosyal Bilimler Öğretiminin ihmâl edileceği anlamına gelmez.

Genel Liselerimizin bugün görünen temel işlevi, öğrencilerini üniversiteye hazırlamaktır. Fakat, son yıllara kadar üniversiteye geçişte, Edebiyat ve Fen Kolları arasında paralellik sağlanamamıştır. Özoğlu (1974, s. 248)'nin yapmış olduğu bir araştırmada, Öğretmen, Yönetici ve Öğrenciler; lisenin, yüksek öğretime hazırlama işlevini, Sosyal Bilimler Öğretimi açısından yerine getiremediğini belirtmişlerdir. Aynı araştırmanın bulgularına göre, mevcut üniversite giriş sınavları öğrencilerin, Fen Bilimleri Derslerine daha çok çalışarak, Sosyal Bilimler Derslerini ihmâl etmelerine yol açmaktadır. Ayrıca, söz konusu araştırmanın bir başka bölümünde, Sosyal Bilimler Derslerinin esas olduğu lise kolundan mezun öğrencilerin, yüksek öğretime devam etmemeleri halinde girecekleri işin, genelde memurluk olduğu, ya da bu öğrencilerin herhangi bir işe giremedikleri ve yüksek öğretimini Sosyal Bilimler ile ilgili konularda yapanların ise edindiği mesleklerin, öğretmenlik ve genel anlamda memurluk olduğu belirtilmiştir.

Yüksek öğretimlerini Fen Bilimleri ile ilgili konularda yapanlar ise, mühendislik, doktorluk gibi çok büyük kazanç ve iş bulma imkânı sağlayan meslekler edinebilmektedirler. Belirtilen bu duruma uymayan bazı

meslekler olsa da, bunlar az sayıdadır.

1987 yılından itibaren öğrencileri, öğretim yaptıkları kollar doğrultusunda yönlendirmek amacı ile, üniversite sınavlarının ikinci basamağında değişiklik yapılmıştır. Buna göre, meselâ; Fen Bilimleri puanı ile öğrenci alan bir yüksek öğretim programına girmek isteyen öğrenci, Matematik, Fen Bilimleri ve Türkçe testlerini cevapladığı halde, Sosyal Bilimler ve Yabancı Dil testlerini cevaplamıyacaktır. Bu testlerin ağırlıkları, sıra ile: % 30, % 50, % 20'dir (ÖSYM, 1986).

Yukarıda belirttiğimiz sorunlar, Edebiyat ve Fen Kollarının gerçek işlevlerini yerine getirmesini engellemektedir. Bu olumsuz koşullardan özellikle Edebiyat Kolu etkilenmektedir. Edebiyat Kolu; yüksek öğretim yapmadan lise diploması alıp, kısa yoldan hayata atılmak isteyen, dolayısı ile, derslerde fazla başarılı olamayan öğrencilerin seçtiği bir program dalı haline gelmiştir. Buna bağlı olarak, Koç (1981, s. 149)'un da belirttiği gibi, Fen Koluna, Akademik Başarı Notları daha iyi olan öğrenciler yönelmektedir.

Özoğlu (1974, s. 243), yapmış olduğu araştırmada; liselerde öğrencilerin Edebiyat veya Fen Kolu'nu seçmelerinde en önemli nedenlerin, o kolun derslerini daha kolay bulmaları ile, öğrencilerin yüksek öğretime ait planları olduğunu ve kol seçmede; o kolun sevilmiş olması, ona ilgi duyulmuş olması, yetenekler gibi hususların önemli bir etken olmadığını belirtmektedir.

Ortaöğretim kurumlarında öğrencilerin ilgi, istidat ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirilmelerinin gerektiği, 24 Haziran 1973'te yürürlüğe giren 1739 sayılı "Milli Eğitim Temel Kanunu" ile yasallaştırılmıştır (METK, Madde-28).

Sekizinci Milli Eğitim Şûrası'nda ise,

öğrencilerin ilgi, istidat ve yetenekleri doğrultusunda eğitim görmeleri için bir yöneltme modeli geliştirilmiştir. Bu model, İkinci Bölümde ayrıntılı olarak incelenmiştir. Bu modelde yer alan düzenlemeler, teorik olarak öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirilmelerini amaçladığından;

a) Sosyal Bilimler Derslerinde Edebiyat Kolu'ndaki öğrencilerin, Fen Kolu'ndaki öğrencilerden daha başarılı olması gerektiği ve

b) Fen Bilimleri Derslerinde ise, Fen Kolu'ndaki öğrencilerin, Edebiyat Kolu'ndaki öğrencilerden daha başarılı olması gerektiği temel iki beklentidir.

Bu araştırmada, beklentilerin gerçekleşip gerçekleşmediği konusunda durum tesbiti yapılmıştır. Bu amaçla, araştırmanın yapıldığı lise son sınıf Edebiyat ve Fen Kolu öğrencilerinin Sosyal Bilimler Dersleri (Edebiyat, Felsefe Grubu, Tarih) ile, Fen Bilimleri Derslerindeki (Matematik, Fizik, Kimya) Akademik Başarı Notları karşılaştırılmıştır.

B. Amaç

Lise son sınıf Edebiyat ve Fen Kollarında bulunan öğrencilerin Sosyal Bilimler Dersleri (Edebiyat, Felsefe, Tarih) ve Fen Bilimleri Derslerindeki (Matematik, Fizik, Kimya) Akademik Başarı Notlarını ölçü olarak ele alıp karşılaştırmayı öngören bu araştırmanın genel amacı; Edebiyat ve Fen Kollarının, saptanan eğitim ve öğretim amaçlarına hizmet edip etmediğini ortaya koymak ve bir durum belirlemesi yapmaktır.

Araştırmanın genel amacı çerçevesinde şu sorulara cevap aranmıştır:

a) Öğrencilerin Edebiyat Kolu'nda oluşları ile, Sosyal Bilimler Derslerindeki Akademik Başarı Notları arasında doğrusal bir ilişki var mıdır?

b) Öğrencilerin Fen Kolu'nda oluşları ile, Fen Bilimleri Derslerindeki Akademik Başarı Notları arasında doğrusal bir ilişki var mıdır?

C. Sayıtlılar

a) Edebiyat ve Fen Kolları; öğrencilerin ilgi, istidat ve yetenekleri doğrultusunda yönlendirildikleri bölümlerdir.

b) Edebiyat Kolu'nda Sosyal Bilimler Derslerine, Fen Kolu'nda ise, Fen Bilimleri Derslerine ağırlık verildiğinden, lisedeki kolların farklı yetenekleri gerekli kıldığı varsayılmıştır.

D. Sınırlılıklar

a) Araştırmanın evreni "Malatya Şehri Belediye Sınırları" içinde bulunan, Klasik Program uygulayan ve Edebiyat-Fen sınıfları bulunan genel liselerin (Atatürk Kız Lisesi, Yeşiltepe Lisesi) son sınıf öğrencileri olarak belirlendiğinden, bulguların genellenmesi bu okullarla sınırlıdır. Benzer okullara genellemelerin yapılabilmesi, daha geniş kapsamlı araştırmaları gerektirmektedir.

b) "Klasik Program Uygulayan Genel Liseler" şeklinde bir belirlemenin yapılmasının nedeni; bu okullarda öğrencilerin kendi istek ve arzularına göre kol seçmede serbest olmalarıdır. Bu şekilde bir seçimin, yöneltme ilkesine daha uygun olduğu düşünülebileceğinden araştırma, bu tür okullarla sınırlandırılmıştır.

c) Sosyal Bilimler Derslerini temsilen; Edebiyat, Felsefe Grubu, Tarih Dersleri. Fen Bilimleri Derslerini temsilen; Matematik, Fizik, Kimya Derslerinin ele alınması, araştırmanın amaç ve hedeflerine bağlı bir husustur. Bu derslerin seçiminde, haftalık ders saatleri ve buldukları kolu temsil etme özellikleri dikkate alınmıştır.

d) Araştırma zamanla sınırlıdır. Öğrencilerin 1986-1987 Öğretim yılı sonundaki Akademik Başarı Notları veri olarak alınmıştır. Bütünlemeye kalınan derslerin, bütünleme imtihanı sonundaki notları dikkate alınmamıştır.

E. Yapılan İlgili Araştırmalar

Koç (1981, s. 161)'un, 1975-1976 Öğretim yılında, Ankara'da Klasik Program uygulayan dört genel lisenin üç yüz öğrencisi üzerinde yapmış olduğu kapsamlı bir araştırmada, konumuzla ilgili şu bulgular yer almaktadır:

Lise son sınıfta okutulan;

a) Tüm akademik derslerdeki I. kanaat dönemi sonu akademik başarı not ortalamaları,

b) Sosyal Bilimler Derslerindeki I. kanaat dönemi sonu akademik başarı not ortalamaları,

c) Fen Bilimleri Derslerindeki I. kanaat dönemi sonu akademik başarı not ortalamaları,

bakımından lisedeki kollara göre yapılan karşılaştırmalarda, Edebiyat Kolu'ndaki kız öğrenciler ile, Fen Kolu'ndaki kız öğrenciler arasında istatistiksel bakımdan önemli bir farklılığa rastlanmamıştır. Tüm akademik derslerdeki I. kanaat dönemi sonu ve Sosyal Bilimler Derslerindeki I. kanaat dönemi sonu akademik başarı not ortalamaları bakımından, lisenin Edebiyat ya da Fen Kolu'nda oluşlarına göre, erkek öğrenciler arasında da manidar bir farklılık bulunamamıştır. Ancak Fen Bilimleri Derslerindeki I. kanaat dönemi sonu akademik başarı not ortalamaları bakımından, Fen Kolu'ndaki erkek öğrencilerin lehine manidar bir farklılık görülmüştür.

Aynı araştırmada (Koç, 1981, s. 139), Edebiyat Kolu'ndaki öğrencilerin Kelime ve Muhakeme Testi Puan-

larının toplanmasıyla belirlenen yetenekleri ile, Sosyal Bilimler Derslerindeki akademik başarı not ortalamaları arasında hesaplanan korelasyonlardan kız öğrencilere ilişkin olanının dışında, diğerleri manidar bulunmamıştır. Fen Kolu'ndaki öğrencilerin Şekil Kavrama, Muhakeme, Sayı Testi Puanlarının toplanmasıyla belirlenen yetenekleri ile, Fen Bilimleri Derslerindeki akademik başarı not ortalamaları arasındaki korelasyonlar hem kız, hem de erkek öğrencilerde manidar bulunmuştur. Bu durum, Sosyal Bilimler Derslerinde öğretmenlerin verdikleri notların, öğrencilerin gerçek akademik başarılarını belirleyemediği; Fen Bilimleri Derslerinde verilen notların kısmen de olsa, öğrencilerin gerçek akademik başarılarını belirleyebildiği şeklinde yorumlanmıştır. Ayrıca Sosyal Bilimler Derslerinde, öğretmenlerin subjektif yargılamaları önemli görülmüştür.

Koç (1981, s. 146), araştırmasının bir başka bölümünde, lise son sınıf öğrencilerini, Edebiyat ya da Fen Kolu'nda oluşlarına göre, ölçülen genel yetenek ve özel yetenekleri bakımından karşılaştırmıştır. Buna göre:

a) Fen Kolu'nu seçen öğrencilerin, Edebiyat Kolu'nu seçen öğrencilere göre daha yetenekli olduğu,

b) Fen Kolu'ndaki öğrencilerin, bu kola ilişkin özel yetenekler (Sayı ve Şekil Kavrama Testi Puanları) bakımından, Edebiyat Kolu öğrencilerinden üstün olduğu görülmüştür. Bu yüzden Fen Kolu'ndaki öğrencilerin, ölçülen yeteneklerine daha uygun bir yönelme içinde oldukları, Edebiyat Kolu'ndaki öğrenciler için ise, böyle bir uygunluğun olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Edebiyat Kolu öğrencilerinin, buldukları kol ile yakından ilişkili olan Kelime Testi, Kelime Çağrışım Testi, Kelime+Muhakeme Testi Puanları yönünden, Fen Kolu'ndaki öğrencilere göre bir üstünlük göstereme-

dikleri, hatta söz konusu testlerin bazılarındaki üstünlüğün, Fen Kolu'ndaki öğrencilerin lehine olduğu görülmüştür. Bu durum, Edebiyat Kolu'ndaki öğrencilerin, kol seçimlerinin ölçülen yeteneklerine uygun düşmediği şeklinde yorumlanmıştır (Koç, 1981, s. 149).

Taymaz (1974, s. 223)'ın, 1971-1972 Öğretim yılında 22 Lise ile, 22 Teknisyen Okulu'nun Öğretmen ve Yöneticileri üzerinde yaptığı bir araştırmada, okul yöneticilerinin çoğu; sınav sonuçlarının, öğrenci başarısını belirtmek üzere not verme dışında testlerin; öğrencileri daha iyi ve çok çalışmaya teşvik için daima, öğrencilerin öğrenme zorluklarını saptamada ise ekseriyetle kullanıldığını belirtmişler ve Rehberlik çalışmalarında öğrenciyi tanıma maksadı için arasıra, kullanılan öğretimi geliştirmede, teftiş, öğretim metot ve programlarını geliştirmede gerekli olacak bilgileri sağlamak amacı ile de hiç kullanılmadığını belirtmektedirler.

Bu bulgular, öğrenci başarı notlarının program geliştirme, düzenleme ve değerlendirme çalışmalarında hiç kullanılmadığını ortaya koyarak, bu araştırmamızın önemini arttırıcı olabilir.

Söz konusu araştırmasında Taymaz (1974, s. 231), elde ettiği bulgulara dayanarak öğrencilerin, yeteneklerine göre okula girmelerini, program, kol ve meslek seçmelerinin sağlanmasını, Ortaokulda öğrencilere bu konuda yardım edilmesini, ayrıca öğrencilerin, yeteneği olmadığı bir alanda zorlanmasının önlenmesi gerektiğini önermektedir.

Liselerde Sosyal Bilimler Öğretiminin Sorunlarını incelediği araştırmasında Özoğlu (1974, s. 106), örnekleme dahil edilen kız ve erkek öğrencilerin çoğunluğunun; Sosyal Bilimlerle ilgili derslerde başarıları-

nın orta düzeyde olduğunu belirtmektedir. Bu bulgularla, "Sosyal Bilimler Dersleri ezberlemeye ve hafızaya dayalı olduğundan kız öğrenciler, erkek öğrencilerden daha başarılı olur" görüşünün desteklenmediğini de vurgulamaktadır.

Daha önce de belirtildiği gibi Özoğlu'nun araştırmasının sonuçlarına göre; öğrenciler, kol seçerken o kolun derslerinin kolay olması ve yüksek öğretim ile ilgili geleceğe ilişkin kişisel planlarının etkisi altında kalmaktadır. Kol seçmede ilgi, yetenek gibi hususlar önemli bir etken teşkil etmemektedir. Ancak öğretmen, yönetici ve öğrencilerin kol seçimindeki genel tavırları; "Öğrencilerin kabiliyet, başarı ve ilgileri esas olmalıdır" şeklindedir. Bu sonuç, rehberlik hizmetlerinin okullardaki önemini ortaya koymaktadır.

Koç'un bildirdiğine göre; Ülkü, 1976 yılında yaptığı bir çalışmada, Bir Grup Rehberliği Programının "Yöneltme" açısından etkinliğini, deneme ve kontrol grupları üzerinde araştırmıştır. Grup rehberliği uygulanan deneme sınıflarında öğrencilerin; ölçülen ilgileri, yetenekleri ile geleceğe yönelimleri bakımından (Lise II. Sınıfta seçmek istedikleri kol ve girmeyi düşündükleri meslek alanı boyutlarında), kontrol gruplarına oranla daha fazla uygunluğun olduğu saptanmıştır. Elde edilen sonuçlara dayanılarak, benzer bir grup rehberliği programının Lise I. Sınıflarda uygulanmasının, öğrenci gelişimi açısından yararlı olacağı önerilmiştir (Koç, 1981, s. 66).

BÖLÜM II

EDEBİYAT VE FEN KOLU UYGULAMALARINA GENEL BİR BAKIŞ

A. Tarihi Gelişim İçinde Liseler

Bu okulların tarihi gelişimi, Cumhuriyetten önce ve Cumhuriyetten sonra olmak üzere iki devrede incelenmiştir.

1. Türkiye'de Cumhuriyetten Önce Liseler

a. II. Meşrutiyetten Önceki Devir.- İmparatorluk devrinde modern anlamda ilk ortaöğretim kurumu, 1868'de açılan Mekteb-i Sultanî (Galatasaray Lisesi) dir. Yine ilk defa muntazam müfredat programlarına 1869'da yayınlanan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'nde rastlanır. Bu nizamnameye göre vilayet merkezlerinde Sultanî Mekteplerinin açılması öngörülür. Sultanîlerde okutulacak dersler ise iki kısma ayrılmıştır. Âdi ve Âli (Yüksek) dersler. Âdi kısım, İdadi okullarında okutulan dersleri içeriyordu. Âli kısım dersleri de; Edebiyat ve Fen olmak üzere ikiye ayrılmıştır.

Âli Kısım Dersleri:

a) Edebiyat Sınıfı

Türkçe fenni kitabet ve inşa,
Arabî ve Farisîden edebiyata müteallik müellefat,
Maanî,
Fransızca,
İlimi servet-i milel,
Tarih

b) Fen Sınıfı.

Hendese-i remiye, menazır, cebir ve cebirin hendeseye tatbiki,
 Müsellesatı müsteviye ve küreviye,
 Heyet,
 Hikmeti tabiiye ve kimyanın muhtasar suretle sanayi ve ziraate tatbiki,
 İlmi mevalid,
 Fenni tahtidi erazi.

Ancak Rus harbi, idari ve mali nedenler yüzünden Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'ne göre hazırlanan program, İstanbul'daki Galatasaray Sultanî'si dışında gerçekleştirilememiştir (Yücel, 1938, s. 146).

b. II. Meşrutiyetten Sonraki Devir.- Meşrutiyetin ilanından sonra il merkezlerindeki idadiler, lise haline getirilmeye başlanır. Bu amaçla 1910-1911 ders yılında 10 idadi, liseye dönüştürülür. Yeni düzenlemeye göre bu liseler, rüştiye üzerine iki devreli ve altı yıl öğrenim sürelidir. İkinci devresi Edebiyat ve Fen olmak üzere iki kola ayrılır (Özoğlu, 1974, s. 26; Türkoğlu, 1984, s. 86).

1913 yılında Sultanîlerin öğretim süresi ve programları yeniden değiştirilir. Devrei ulâ denilen birinci devresi; öğretim süresi beş yıl olan İptidai üzerine dört yıl, Devri saniye adı verilen ikinci devresi üç yıl olup, birinci yıldan itibaren Edebiyat ve Fen Kollarına ayrılır (Yücel, 1938, s. 186).

2. Türkiye'de Cumhuriyetten Sonra Liseler

Cumhuriyetin ilanından sonra, her alanda olduğu gibi, Milli Eğitim Sisteminde de devrimler yapılmaya başlanır. Süregelen okul düzenindeki kargaşalığa son vermek maksadıyla, bilimsel toplantılar yapılır. Bunların ilki, 1923 yılında toplanan "Birinci Heyet-i İlmiye"

kuruludur. Bu kurul; Ortaöğretim kurumlarından "Sultanî"lerin adını, "Lise"ye çevirir. Ayrıca liseler, bir ve iki devreli olmak üzere iki kademeye ayrılmıştır. 1924 yılında toplanan "İkinci Heyet-i İlmiye" toplantısında, Ortaöğretimi ilgilendiren şu kararlar alınır:

- a) Liselerin 12 yıldan, 11 yıla indirilmesi,
- b) Altı yıl süreli İlköğretimin, beş yıla indirilmesi,
- c) Ortaöğretim kurumları da; ilkokula dayalı, üç yıllık ortaokul, bunu takip eden üç yıllık lise olarak belirlenmiştir. Edebiyat ve Fen Kollarının ayrımı ise, lise son sınıfa bırakılmıştır.

Böylece, genel eğitim için "5-3-3" şeklinde; beş yıllık ilkokula dayalı, iki devreden meydana gelen bir Ortaöğretim düzeni kurulmuştur. Cumhuriyet Türkiye'sinde genel ortaöğretim kurumları, 1924 yılında kararlaştırılan bu modele göre gelişmişlerdir (Yücel, 1938, s. 192; Başgöz ve Wilson, 1968, s. 106).

Edebiyat ve Fen Kollarının da yer aldığı Cumhuriyetin ilk lise ders programı şöyledir:

Lisenin İkinci Devre Ders Programı (1340-1924)

Dersler	Dördüncü sene	Beşinci sene	Altıncı sene	
			Fen	Edebiyat
Türkçe	3	3	2	5
Ecnebi lisanı	5	5	5	5
Tarih	2	2	2	4
Coğrafya	1	1	1	1
Tabiiyat	3	-	-	-
Arziyat	-	2	-	-
Fizik	2	2	2	-
Cebir	3	2	1	-
Hendese ve resm-i hattî	4	3	4	-
Laboratuvar	2	1	3	2
Arabî	2	2	-	4
Farisî	1	1	-	2
Felsefe	-	2	2	4
İçtimaiyat	-	-	2	2
Mihanik	-	-	2	-
Kozmografiya	-	-	2	1
Müsellesat	-	2	-	-
Kimya	2	2	2	-
Yekûn	30	30	30	30

Kaynak: Yücel, 1938, s. 171.

1924 lise programı üç sene uygulandıktan sonra, müfettiş raporları ve öğretmenlerin görüşlerine uyularak bazı derslerin içeriği değiştirilir. 1927 yılında yayınlanan program, 1924 programı ile karşılaştırıldığında iki saatlik süre farkı görülür. Bu, haftada iki saat be- den eğitimi dersine ayrılan süredir.

1947 yılına kadar lise programlarında Edebiyat ve Fen olmak üzere iki kola yer verilmiştir. 1947 yılında bazı liselerde "Latince" adı altında üçüncü bir kol açılmıştır. Fakat kısa bir süre sonra bu kol kaldırılır. Bu uygulama dışında 1970'lere kadar Edebiyat ve Fen olmak üzere iki kola yer verilmiştir (Türkoğlu, 1984, s. 108).

1949 yılında toplanan "Dördüncü Milli Eğitim Şurası", liselerin öğretim süresinin dört yıla çıkarılmasını kararlaştırır. Bu karar, 1952'de uygulamaya konur. 1952-1955 yılları arasında uygulanan dört yıllık lise programında öğrenciler, dördüncü sınıfta kollara ayrılmaktaydı.

1956'da liselerin tekrar üç yıla indirilmesi ile yeniden bir program hazırlanır. Böylece Edebiyat ve Fen Kollarının ayrımı tekrar, son sınıf olan üçüncü sınıfa alınmıştır. Ders konuları bakımından bir değişiklik yapılmamıştır. Eski programdaki üçüncü ve dördüncü sınıfın dersleri, üçüncü sınıfa alınmıştır. Bu yüzden, üç yıllık program daha ağır bir duruma gelmiştir (Türkoğlu, 1984, s. 122).

1957-1958 öğretim yılında lise programları yeniden düzenlenir. Bu düzenlemeye göre; önceki programlarda son sınıfta yapılan Edebiyat ve Fen Kolu ayrımı, lise ikinci sınıfa alınır. Böylece eski programlara oranla, branşlaşmaya doğru bir adım atılmış olur (Türkoğlu, 1984, s. 123).

B. Programlar Yönünden Türk Milli Eğitim

Sistemindeki Gelişmeler

1. Deneme Liseleri

II. Dünya Savaşından sonraki gelişmeler, eğitim sistemlerini de etkilemiştir. Uzay çalışmalarının başlaması eğitim kurumlarından beklentileri değiştirmiştir. Her bireyin farklı ilgi ve yeteneklerinin olabileceği, dolayısıyla değişik programlara yönelmesi gerektiği kabul edilmiştir.

Temel işlevi, devlet kademesine memur ve yüksek öğretime öğrenci yetiştirmek olan ortaöğretim kurumları, II. Dünya Savaşından sonra bu işlevlerini değiştirerek; yüksek öğretime öğrenci yetiştirmenin yanında, liseden sonra hayata atılacak gençlere hem genel kültür, hem de ilgi, istidat ve yeteneklerine göre meslek öncesi bilgi ve beceri kazandıran bir kurum haline gelmişlerdir (Varış, 1978, s. 53).

Öğrencileri ilgi, istidat ve yetenekleri doğrultusunda yönlendiren çalışmalar ve bu doğrultuda hazırlanan programlar ilk olarak deneme niteliğinde, 1954-1955 öğretim yılında İstanbul Atatürk Kız Lisesi ile, 1956 yılında Ankara Bahçelievler Lisesinde uygulamaya başlanmıştır.

Aslında, ilk ve orta dereceli okullarda program geliştirme çalışmaları, 1953-1954 yıllarında "Çok amaçlı programlar" ile başlar. İlk deneme; 1952-1953 yılında, çok amaçlı bir ortaokul olarak Mustafa Kemal Paşa Ortaokulunda başlamıştır.

Deneme okulları uyguladıkları yeni program ve yöntemlerle öğrencileri, akademik bakımdan daha iyi yetiştirdikleri gibi, seçmeli dersler yolu ile de toplumsal ihtiyaçlara dönük belirli beceriler kazandırmaktadır.

Öğrencilerin sağlıklı bir şekilde yönlendirilmesi için rehberlik çalışmaları da bu okullarda ilk kez başlatılmıştır.

Deneme okulları projesine, Ford Vakfı da destek olmuştur. Yapılan anlaşma dahilinde Amerika'ya bu konuda incelemeler yapmak üzere heyetler gönderilmiştir.

Daha sonraki yıllarda Deneme Okulları Projesi uygulamaları gerilemiştir. Bu projeye dahil çeşitli illerdeki liseler, "Atatürk Kız Lisesi ve Ankara Bahçelievler Deneme Lisesi de dahil", tamamen farklı koşullar içinde çalışan Fen Lisesi Programına adapte edilmiştir (Varış, 1978).

2. Modern Matematik Ve Fen Öğretimi

II. Dünya Savaşından sonraki pek çok gelişmeler ülkelerin, eğitim sistemlerini yeniden gözden geçirmesine yol açmıştır. Bilim ve teknolojideki gelişmeler, eğitim ile kalkınma arasındaki ilişkiler eğitim programlarında bir çok değişiklik ve gelişmelere neden olmuştur. Eğitimdeki gelişmeler, siyasi blokları da etkilemiştir. Rusya'nın, 1957 yılında insan yapısı ilk uyduyu uzaya göndermesi, Amerika Birleşik Devletleri'nde Fen Öğretiminin ağır eleştiriler almasına sebep olmuştur. Bu ülkede, Fen Öğretimini modernleştirmek için başlatılan çalışmalar, diğer ülkeleri ve Türkiye'yi de etkilemiştir (TED, 1985, s. 10).

Türkiye'de modern matematik ve fen programlarının geliştirilmesi konusunda ilk çalışmalar, Milletlerarası İktisadî İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD)'nin desteği ile 1959 yılında başlamıştır. Bir proje dahilinde, OECD ile yapılan çalışmalar 1965 yılına kadar sürmüştür. Bu proje, ortaöğretimdeki Fen Öğretiminin, çağdaş fen ve tekniğin ihtiyaçlarına göre modernleştirilmesini amaçlar (MEB, Cumhuriyetin 50. Yılında Milli

Eğitimimiz, 1973, s. 90).

Proje doğrultusunda 1962'de Ford Vakfı'nın desteği ile Fen Lisesi açılır. Fen Lisesinin amacı: Yeni modern programları denemenin yanında üstün-zekâlı ve fen-becerili gençler yetiştirmektir (TED, 1984, s. 35).

Geliştirilen bu modern matematik ve fen programları, 1967-1968 ders yılından itibaren dokuz lisede, 1971-1972 yılından itibaren ise, yüz lise ve 89 ilköğretmen okulunda uygulamaya konmuştur.

Modern matematik ve fen programlarının geliştirilmesi ve denenmesi; Milli Eğitim Bakanlığı ile Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu arasında yapılan bir anlaşma gereğince kurulan "Fen Öğretimini Geliştirme Bilimsel Komisyonu" tarafından yürütülmektedir (MEB, Cumhuriyetin 50. Yılında Milli Eğitimimiz, 1973, s. 90).

1976-1977 öğretim yılında bütün liselerde modern matematik içeriği verilmeye başlanmıştır.

Talim ve Terbiye Kurulu'nun 11.9.1985 tarihli kararı ile, tek tip Fizik, Kimya ve Biyoloji Derslerinin öğretimi, 1985-1986 öğretim yılından itibaren kademe olarak bütün liselerde uygulamaya konmuştur (MEB, İlkokul, Ortaokul, Lise ve Dengi Okulların Haftalık Ders Dağıtım Çizelgeleri, 1986, s. 7). Böylece, liselerimizde klasik-modern ayrımı kaldırılarak tek tip programların uygulanması amaçlanmaktadır.

3. Çok Amaçlı Liseler

23-26 Haziran 1981 tarihleri arasında toplanan 10. Milli Eğitim Şurası; "Yeni Türk Milli Eğitim Sistemi" bütünlüğü içinde, eğitim programları ve öğrenci akışının düzenlenmesi konularını görüşmüştür. Önerilen modele göre, eğitim sisteminde genel ve teknik ayrımı yapmadan bir bütünlüğe gidilmesi kararlaştırılmıştır. Esasen Türk Eğitim Sistemi oluşturulurken, Türkiye'nin ihtiyaçları göz önünde tutulmuştur. Sanayileşmekte olan bir ülke olmamızın, eğitimin her kademesinde meslekî ve teknik eğitime ağırlık vermemizi zorunlu kıldığı belirtilmiştir (MEB, 10. Milli Eğitim Şurası, 1981, s. 26).

Şura kararlarında ortaöğretim sistemi; "Eğitim sisteminin ortaöğretim düzeyi 'Çok Amaçlı Okul'dan (değişik programlı tek tip liseden) ve 'Meslekî ve Teknik Okul'dan oluşmaktadır. (Asıl hedef, sonuçta ortaöğretimde bütünlüğü sağlamak ve çok amaçlı okulu oluşturmaktır)", şeklinde açıklanmakta ve;

Çok amaçlı okulların programlarında ortak dersler bulunacak, buna ek olarak, yerel olanaklara ve ihtiyaçlara dayalı meslek kazandırıcı ve mesleklere hazırlayıcı çeşitli derslere yer verilecektir.

Çok amaçlı okul, "yüksek öğretime ve aynı zamanda bir mesleğe hazırlama" görevlerini başarmak amacıyla, Akademik Programlarla birlikte, olanaklara göre bölüm Programlarından (teknik, tarım, ticaret-turizm) en az birini uygular (MEB, 10. Milli Eğitim Şurası, 1981, s. 29).

denilmektedir. Ayrıca, mevcut bütün okulların kademeli olarak teknik eğitim ağırlıklı çok amaçlı okullara dönüştürülmesi planlanmıştır.

10. Milli Eğitim Şurası'nda, yeni düzenlenen ortaöğretimin görevleri ise şöyle belirtilmiştir:

a) Öğrencileri yüksek öğretime ve aynı zamanda

çeşitli mesleklere hazırlamak;

b) Öğrencilere diploma, sertifika ya da belge gerektiren bir meslek kazandırmak ve onları, o meslek dalında yüksek öğretime hazırlamak;

c) Yaygın eğitim yolu ile, bireylere bir meslek kazandırmak, ya da onları bir mesleğe hazırlamak;

d) Çevreye yönelik çeşitli eğitim etkinliklerinde bulunmak;

e) Her düzeydeki kurumlarla iş birliği yapmak ve olanakları birlikte kullanmak (MEB, 10. Milli Eğitim Şurası, 1981, s. 118).

Alınan bu kararlar, uygulamaya geçirilememiştir.

C. Ortaöğretim Kurumlarında Yöneltilme

Öğrencilerin ilgi, istidat ve yetenekleri doğrultusunda çeşitli programlara yöneltilmesi konusu ilk olarak "Yedinci Milli Eğitim Şurası"nda gündeme gelir.

Bütün demokratik toplumlar, bireyelerine asgari bir eğitim vermek durumundadır. Zorunlu olan temel eğitimden sonra, bireyelerin eğitim ihtiyaçları ve toplumun yetişmiş insangücü ihtiyaçlarını dengeleyen bir eğitim düzeninin kurulması gerekmektedir (Koç, 1981, s. 28). Milli Eğitim Temel Kanunu'nda bu durum açıkça belirtilir;

Temel eğitim görmek her Türk vatandaşının hakkıdır.

Temel eğitim kurumlarından sonraki eğitim kurumlarından vatandaşlar ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanırlar (METK, Madde-7).

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda da, eğitim için kısa vadede iki amaç öngörülmüştür. Birincisi; iktisadi gelişmenin gerektirdiği insangücünü yetiştirmek, ikincisi; bütün yurttaşlara temel eğitim vermektir.

Böylece bireylerin temel eğitimden sonraki eğitim hizmetlerinden yararlanma isteği, kaynakların sınırlılığı nedeniyle, kabiliyetleri oranında karşılanabilecektir. Bu durumda, fırsat eşitliği ilkesine göre yapılacak seçmelerden sonra, temel eğitim üstündeki eğitim hizmetlerinden yararlanılabilecektir. Fırsat eşitliği ilkesine göre yapılacak seçmelerde; öğrencileri başarısızlıklarından dolayı okul dışında bırakan imtihanlar yerine onların ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirileceği, daha önceki eğitim imkânlarının eksikliklerini giderici yöntemler kullanılacağı ve yeteneklerin ölçüt olarak kabul edileceği belirtilmektedir (MEB, Sekizinci Milli Eğitim Şurası, 1970, s. 6).

Öğrencilerin ilgi, istidat ve akademik başarılarına göre yönlendirilmesi ortaöğretim kademesinde olmaktadır. Bu kademe öğrenci, önemli kararlar vermek zorundadır. Bu kademedен sonra öğrencinin önünde iki seçenek vardır;

a) Öğrenimini yeterli görerek, toplumda kendine uygun bir mesleğe atılmak;

b) Veya yüksek öğrenime devam etmek.

Bu seçenekler arasından bireyin isabetli bir seçim yapabilmesi, hem kendisi, hem de toplum açısından önemlidir. Çünkü, sağlıksız bir yönlendirmenin sonucunda bireyler, öğrenim hayatlarında veya seçmiş oldukları meslekte sosyal, psikolojik ve ekonomik sorunlarla karşılaşabilirler. Aynı şekilde kötü bir yönlendirme, toplum açısından sınırlı olan kaynakların israf edilmesine yol açar. Bunu önlemek için öğrencilere, öğrenimleri boyunca etkili bir rehberlik hizmeti sunulmalıdır.

Öğrencileri yönlendirme konusunun tartışıldığı Yedinci Milli Eğitim Şurası'nda, Milli Eğitim Bakanı Hilmi İncesulu, ortaöğretim için şunları söylemiştir:

Ortaöğretim, istidat ve kabiliyetlerin daha iyi ölçülüp tespit edildiği bir eğitim alanıdır. Bu eğitim alanında, toplumun kuvvetini teşkil eden istidatların kaybolmaması için gerekli tedbirleri almak lazımdır.

İncesulu konuşmasında ayrıca; öğretmenlerin ilkokuldan, yüksek öğretime kadar öğrencilerin yeteneklerini araştırmaları ve bunları geliştirmeleri gerektiğini belirtir. Fen Bilimleri öğretimi yapacak üstün yetenekli öğrencilerin kabul edileceği "İlim Lise"lerinin kurulması fikrini ileri sürer. Bu fikir daha sonraki yıllarda "Fen Lisesi" olarak gerçekleşmiştir (Cicioğlu, 1985, s. 144).

Yedinci Milli Eğitim Şurası'nda, lise programları konusunda şu önerilerde bulunulur:

Lise programları; çevre gereksinimleri, öğrencilerin ilgi ve yetenekleri göz önünde bulundurulurken, kollara göre değil, zorunlu ve seçmeli dersler esasına göre düzenlenmelidir. Zorunlu dersler genel kültüre, seçmeli dersler ise, bireysel farklılıklara ve öğrencinin ileride seçeceği öğrenime hazırlayacak biçimde saptanmalıdır (Türkoğlu, 1984, s. 124).

Tüm bu öneriler uygulamaya konamamıştır.

Türkiye'de, ilköğretimi yaygınlaştırma çabaları sonucunda, ortaöğretim kademelerinde belirli bir düzensizlik ortaya çıkmış, ortaöğretim; kendisinden beklenen amaçları yerine getiremez duruma gelmiştir. Bu nedenle, öğrencileri milli eğitimimizin genel amaç ve ilkeleri doğrultusunda ilgi, yetenek ve becerilerine göre hayatta, iş alanlarına veya daha üst öğrenime planlı bir şekilde hazırlamak için Sekizinci Milli Eğitim Şurası toplanmıştır (Cicioğlu, 1985, s. 149). Böylece Şura'nın ana konusu "Orta Öğretim Sisteminin Kuruluşu ile Yüksek Öğretime Geçişin Yeniden Düzenlenmesi" olmuştur.

Ortaöğretim sisteminin yeniden düzenlenmesinin gerektiğini, Milli Eğitim Bakanı Orhan Oğuz, Şura'yı

açış konuşmasında şöyle dile getirir;

Bugün, toplumun ve ekonominin ihtiyaçlarına uygun, amaçlarına yönelmiş bir eğitim sistemini kurmak mecburiyetini her zamandan daha çok hissediyoruz. Çünkü uygulamakta olduğumuz sistem, fertlerin istidat ve kabiliyetlerini dikkate almadan, daha çok üniversitelerin önüne öğrenci yığan bir şekilde çalışmaktadır. Halbuki Türkiye'de fertlerin eğitim isteklerine ve toplumun ihtiyaçlarına cevap veren bir sistemin geliştirilmesine ihtiyaç vardır. Bu itibarla eğitim sistemimizi, fertlerin istidat ve kabiliyetleri istikametinde yetişmelerine imkân verecek şekilde yeniden düzenlemek gerekmektedir... (MEB, Sekizinci Milli Eğitim Şurası, 1970).

Bu doğrultuda ortaöğretimin görevi şu şekilde belirlenmiştir; "Öğrencilere, önce kişisel ve toplumsal hayatın gerektirdiği nitelikte ortak bir genel kültür ve vatandaşlık eğitimi kazandırmak; sonra da onları ilgi, istidat ve kabiliyetlerine göre iş alanlarına, mesleklere veya yüksek öğretime hazırlamaktır" (MEB, Sekizinci Milli Eğitim Şurası, 1970, s. 19).

Şuraya göre ortaöğretim iki kademedен oluşur:

- a) Birinci devre ortaöğretim,
- b) İkinci devre ortaöğretim.

Birinci devrede öğrencilere, ihtisaslaşmaya gidilmeden genel bir öğretim verilir. Ancak seçmeli dersler, eğitsel kol ve sosyal faaliyetler, rehberlik yolu ile öğrencilerin, ikinci devrenin çeşitli programlarına yöneltilmesi ve hayata hazırlanması sağlanır. İkinci devrenin çeşitli programlarına yöneltme "zorlayıcı" değil, "yol gösterici" niteliktedir.

İkinci devre; bütün öğrencileri ilgi, istidat ve yetenekleri ölçüsünde yönelebilecekleri çeşitli programlarla ya yüksek öğretime ya da hayatta bir işe veya mesleğe hazırlar. Bu görevlerin yerine getirilmesi için üç

tür program düzenlenmiştir;

a) Yalnızca yüksek öğretime hazırlayan programlar,

b) Hem mesleğe hem de yüksek öğretime hazırlayan programlar,

c) Yalnız hayata veya mesleğe hazırlayan programlar.

Ayrıca, ikinci devrenin birinci sınıfı, yöneltme sınıfı olarak kabul edilmiştir. Yöneltme sınıfında, zorunlu ve seçmeli dersler vardır. Zorunlu dersler, bütün meslekî ve teknik okulların birinci sınıflarında aynen uygulanır. Seçmeli dersler ise, okulların amaç ve özelliklerine göre tespit edilir.

Yöneltme sınıfının sonunda sınıf öğretmenler kurulu; "Rehberlik Servisi"nin teklifini ve sınıf öğretmenin görüşünü, öğrencinin isteğini, yeteneklerini, derslerdeki başarı durumunu da dikkate alarak, yönelebileceği program hususunda öğrenci velisine yapılacak tavsiyeyi kararlaştırır. Bu tavsiye de zorlayıcı değil, yol göstericidir.

İkinci devre ortaöğretimde, yüksek öğretime hazırlayan çeşitli programlar arasında yatay ve dikey geçiş imkânı vardır.

Ortaöğretim ikinci devre programları şu şekilde sıralanabilir:

a) Yüksek Öğretime Hazırlayan Programlar:

10. sınıfta Edebiyat ve Fen olmak üzere iki kol bulunur.

11. sınıfta ise, Edebiyat Kolu'ndan gelenler için;

- Dil-Edebiyat,

- Sosyal ve Ekonomik Bilimler.

Fen Kolu'ndan gelenler için;

- Matematik-Fizik,
- Tabiat Bilimleri.

Bu kollar ilgili yüksek öğretim kurumlarına öğrenci hazırlar. Dil-Edebiyat Kolu: Dil ve Edebiyat Fakültelerine, Sosyal ve Ekonomik Bilimler Kolu: Hukuk, Siyasal Bilgiler, Eğitim ve Ticari Bilimler Fakültelerine, Matematik-Fizik Kolu: Uygulamalı Bilimlere, Fen Fakültelerine, Tabiat Bilimleri Kolu: FKB ye dayalı Fakültelere öğrenci hazırlar.

Bu dört kolda, öğrencilerin ilgi, istidat ve yeteneklerine cevap vermek üzere;

- Ortak dersler,
- Özel dersler,
- Seçmeli dersler bulunur.

Ortak dersler: Her öğrenci için mecburidir. Özel dersler: Öğrenciyi, ileride gireceği yüksek öğretime yönelten, bu yönde gelişme ve derinleşme imkânı veren, yalnız ilgili koldaki öğrenciler için alınması gereken derslerdir. Seçmeli dersler: Belli bir programa girmiş olan öğrencilerin, ilgi ve yeteneğe göre serbestçe seçtiği derslerdir.

Genel Liselerde uygulanan bu program türünün öğretim süresi üç yıldır.

Bu program, Şura'da kabul edilmesine rağmen, hemen uygulanamamış ve 1970 yılında; 1957'de hazırlanan "Lise Müfredat Programı" yeniden bastırılarak okullara gönderilmiştir (Cicioğlu, 1985, s. 210).

b) Hem Mesleğe, Hem de Yüksek Öğretime Hazırlayan Programlar:

Bu programlar özellikle teknisyen okulları ile ilköğretmen okulları gibi eğitim kurumlarında uygulanır.

Öğretim süresi dört yıldır.

c) Hayata veya Mesleğe Hazırlayan Programlar:

- Az Masraflı Tesis, Araç ve Gereç İsteyen Programlar: Bu program ile öğrenciye, ikinci devre ortaöğretim seviyesinde asgari bir genel kültür kazandırılır; buna ek olarak da bir iş alanı tanıtılır, sevdendirilir ve temel beceriler kazandırılır. Öğretim süresi, yöneltme sınıfı üzerine iki yıldır. Bu programda gösterilen iş kolları: Büro eğitimi ve sekreterlik, muhasebe vb. dir.

- Masraflı Tesis ve Atelyeler Gerektiren Programlar: Bu programı bitiren öğrenci, vasıflı işçi seviyesinde bir meslek formasyonu kazanır. Öğretim süresi, yöneltme sınıfına dayalı iki yıldır. Bu programda; yapı, tesviyecilik, demircilik, elektrikçilik gibi mesleklerin öğretimi yapılır.

Ayrıca Şura'da; çok çeşitli ve dağınık adlar altındaki ikinci devre ortaöğretim kurumlarının hepsine "Lise" adı verilmiştir. Belli bir programa ağırlık veren okullara programın adı eklenmiştir. Fen Lisesi, Öğretmen Lisesi gibi (MEB, Sekizinci Milli Eğitim Şurası, 1970).

24 Haziran-4 Temmuz 1974 tarihleri arasında toplanan Dokuzuncu Milli Eğitim Şurası; "Milli Eğitim Sisteminin Bütünlüğü İçinde, Programlar ve Öğrenci Akışını Düzenleyen Kurallar" konusunu incelemiştir. Alınan kararlar, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından onaylanarak yürürlüğe konmuştur.

Bu Şura'da; Sekizinci Milli Eğitim Şurası kararları büyük bir çoğunlukla benimsenmiştir. Sekizinci Şura'da ortaöğretimin birinci kademesi sayılan ortaokullar; Dokuzuncu Şura'da, Temel Eğitimin ikinci kademesi olarak tanımlanmıştır. Beş yıllık ilkokulla, üç yıllık ortaokul birleştirilerek, sekiz yıllık mecburi

bir temel eğitim oluşturulmuştur. Böylece 1924'ten bu yana beş yıllık temel eğitim, 50 yıl sonra, sekiz yıla çıkarılmış olmaktadır.

Dokuzuncu Milli Eğitim Şurası, bir önceki Şura'da kabul edilen ortaöğretim alanındaki yönlendirici programları kabul ederek, bu konuda bazı esaslar getirmiştir. Buna göre yöneltme, temel eğitimde başlar ve ortaöğretimde devam eder. Ortaöğretimin birinci sınıfı, tekrar "Yöneltme Sınıfı"olarak kabul edilmiştir. Bu sınıfın sonunda öğrenciler; Sekizinci Şura'da kabul edilen üç ayrı programa yönelebilmekte ve bu programlar arasında yatay ve dikey geçişler yapılabilmektedir (MEB, Dokuzuncu Milli Eğitim Şurası, 1974).

Türkiye'de Şura kararları ile, yöneltmenin ortaokulda başlatılması kararlaştırılmıştır. Ancak, muhtemel yanılgıları önlemek ve gelişmelere göre yeniden yöneltmeyi sağlamak için yöneltmenin lisede gerçekleştirilmesi düşünülmüştür.

Liseler üzerinde yapılan bir araştırmada (Özoğlu, 1974), öğretmen, yönetici ve öğrencilerin çoğunluğu kol ayrımının lise birinci sınıftan itibaren yapılmasını ve bu kolların Fen, Edebiyat ve İş kolları olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Yöneltmenin erken yaşlarda (10.-11. yaş) yapılması gerektiğini savunanlar olduğu gibi, daha sonraki yaşlarda yapılması gerektiğini savunanlar da vardır. Erken yaşlarda yöneltme fikrinin savunucularının delilleri; en iyi öğrencileri daha fazla geciktirmeme ve ortaöğretim süresini kısaltmama isteğine dayanır. Aksini savunanlar ise, erken yöneltmenin sakıncalı olabileceğine ilişkin psiko-pedagojik anketlere dayanarak deliller ileri sürerler. İkinci görüş daha çok taraftar toplamaktadır (Reuchlin, 1970, s. 158).

Türkoğlu (1984, s. 265) ise, Fransa'da öğrencilerin lise birinci sınıftan itibaren kollara ayrıldığını söylemektedir.

D. Ortaöğretim Kurumlarının Amaçları

Amaçlar, sosyal bir kurum olan okul yolu ile öğrencilere kazandırılacak davranışları belirtir. İstenen davranışların gerçekleşmesi için belli bir içeriğin, uygun yöntemlerle işlenmesi gerekir. Okulda okutulacak içerik ve içeriğin organizasyonunda amaçlar; temel etkenlerdir. Okulun amaçlarının tespit edilmesinde bireylerin ve toplumun ihtiyaçları ve özellikleri önemli rol oynar (Doğan, 1972, s. 90).

Cumhuriyetten önce ortaöğretim kurumları; askerî, teknik ve ihtisas okullarına öğrenci hazırlamayı, ayrıca devlet kadrolarına memur yetiştirmeyi amaçlamıştır. Bu kademe okulları, toplumun aydın kadrosunu yetiştiren ve seçkin öğrencilerin devam ettiği kurumlardır (Oğuzkan, Ed., 1981, s. 26).

Cumhuriyetin ilk yıllarında liselerin genel amacı; öğrencilere genel bir kültür verip, yüksek öğretime hazırlamaktır. Bu durum, 1927 ve 1944 yıllarında yayınlanan "Lise ve Ortaokullar Talimatnamesi"nde açık bir şekilde belirtilmiştir. 1944 Talimatnamesinin birinci maddesinde, "Liseler, öğrencisini yüksek okula hazırlayan okullar" olarak tanımlanmıştır (Cicioğlu, 1985, s. 160).

1939 yılında toplanan Birinci Milli Eğitim Şurası'nda da Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel, liseleri şöyle tanımlamıştır: "Liseler, yüksek tahsile temel olacak, genel kültür veren, seçkin sınıfı yetiştirmekle sorumlu olan kurumdur" (Türkoğlu, 1984, s. 108).

Türk Milli Eğitim Sistemi ve uygulamaları, Cumhuriyetten sonra değişik sistemlerin etkisinde kalmıştır.

Liselerin amaç ve içerikleri de bundan etkilenmiştir. Önceleri merkezîyetçi bir anlayışa sahip olan Fransız Eğitim Sistemi'nin etkisinde kalan eğitim sistemimizin bu özelliği, günümüze kadar devam etmiştir.

Alman Eğitim Sistemi'nin etkisi, 1930'lardan sonra başlar. O yıllarda Üniversitelerimizde görev yapan Alman profesörlerin anlayış ve uygulamalarından, liseler de etkilenmiştir. Alman kitapları ve sistemi örnek alınarak programlar düzenlenmiştir.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ise eğitim sistemimiz, Amerikan Sistemi'nin etkisinde kalır. Bu sistemin temel özelliği; gerçeği, pratik faydaya göre tarif eden pragmatik anlayışa dayanmasıdır. Türk Milli Eğitimi, Amerikan Eğitiminin amaçlarını benimsemesine rağmen, o sistemde yer alan sosyal bilgilere, ekonomiye, rehberlik faaliyetlerine ait derslere, programlarda yer verilmeyip, geleneksel içerik anlayışının sürdüğü görülür (Özoğlu, 1974, s. 32).

1949 yılında toplanan Dördüncü Milli Eğitim Şurası da, lisenin amaçları üzerinde durmuştur. Liselerin yüksek öğretime öğrenci yetiştirme işlevi kabul edilir. Nitekim, Milli Eğitim Bakanı Tahsin Banguoğlu, bu konuyu şöyle açıklamıştır;

Lisenin hedefi nedir? Lise de, ortaokul gibi yüzde 70'i hayata atılacak, yüzde 30'u yüksek tahsile devam edecek talebe yetiştiren bir müessesedir mi? Lise bu değildir. Lise; hiç değilse nazarı olarak mezunlarının tamamını yüksek tahsile gönderecek bir müessesedir. Çünkü lisede verdiğimiz formasyon daha ileriki ilmi bir formasyonun temelini teşkil edecek bir formasyondur (Oğuzkan, Ed., 1981, s. 27).

Yedinci Milli Eğitim Şurası'nda, liselerin çok amaçlı olması ya da sadece üniversiteye öğrenci yetiştirmesi görüşleri tartışılmıştır. Esas işlevi; yüksek öğretime öğrenci hazırlamanın yanında, öğrencilere ilgi

ve yeteneklerine göre meslek öncesi bilgi ve beceri kazandırarak, onları hayata hazırlayan lise teklifi benimsenmemiştir. Bunun yerine, "Akademik öğrenime başlangıç olmak ve kaynaklık yapmakla görevli, genel kültür veren" lise anlayışı benimsenmiştir (Kardaş, 1985, s. 139).

Sekizinci Milli Eğitim Şurası, Eğitim Sistemimizi, Milli Eğitimin amaçlarını gerçekleştirmekle görevli, birbirine dayalı üç öğretim kademesine ayırmıştır;

- İlköğretim,
- Ortaöğretim,
- Yükseköğretim.

Lisenin amaçları ise şu şekilde belirlenmiştir:

a) Bütün öğrencileri, çeşitli programlarla ilgi, istidat ve yeteneklerine göre iş alanlarına, mesleklere veya yüksek öğretime hazırlar;

b) Bütün öğrencilere, ortaöğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür kazandırır; onlara hem meslekî yetişmeleri için, hem de hayata uyabilmeleri için yararlanabilecekleri sağlam bir temel hazırlar (MEB, Sekizinci Milli Eğitim Şurası, 1970, s. 132).

Sekizinci Milli Eğitim Şurası'ndan sonra yayınlanan "Milli Eğitim Temel Kanunu" ile Türk Eğitimi, bir sistem bütünlüğü içinde ele alınıp, ortaöğretimin de başlıca yasal dayanağı oluşturulmuştur. Bu yasada ortaöğretimin amaç ve görevleri şöyle belirlenir:

a) Bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür vermek suretiyle, onlara kişi ve toplum sorunlarını tanımak, çözüm yolları aramak ve yurdun iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincini ve gücünü kazandırmak,

b) Öğrencileri, çeşitli program ve okullarla ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda

yüksek öğretime veya hem mesleğe, hem de yüksek öğretime veya hayata ve iş alanlarına hazırlamaktır.

Bu görevler yerine getirilirken öğrencilerin istekleri ve yetenekleri ile toplum ihtiyaçları arasında denge sağlanır (METK, Madde-28).

Dokuzuncu Milli Eğitim Şurası'nda da, bu amaçlar aynen kabul edilmiştir.

1981'de toplanan 10. Milli Eğitim Şurası'nda ise Genel Liselerin amaçları şöyle belirlenmiştir:

Liseler, eğitim ve öğretimde öğrencilerin;

a) Türkiye Cumhuriyeti'nin milli ahlakı benimsemiş ve olumlu bilim anlayışını kazanmış, çalışkan, yararlı bir yurttaş olarak yetişmesine,

b) Müfredatı programlarla belirlenen ve yüksek öğretimi izlemek için gerekli bulunan bilgi ve kültür düzeyine erişmesine,

c) Bilgilerini uygulama alanında kullanma yollarını öğrenmesini ve ilerde meslek seçmesini kolaylaştıracak surette yeteneklerinin geliştirilmesine,

d) İyi alışkanlıklar, beceriler kazanmasının ruhça ve bedence sağlam olmasına özen göstermelidir (MEB, 10. Milli Eğitim Şurası, 1981).

1971-1972 Öğretim yılında Özoğlu (1974), yaptığı bir araştırmada; öğretmen, yönetici ve öğrencilerin, lisenin işlevlerine ilişkin görüşlerine yer vermiştir. Buna göre; "lisenin bugünkü fonksiyonlarının öğrencilere genel bilgi vermek ve onları yüksek öğretime hazırlamak" olduğu; lisenin olması gereken işlevlerinin ise; öğrencilere genel bilgi vermek, yüksek öğretime hazırlamakla beraber, onları belli bir işe ve hayata da hazırlamak olduğu belirtilmektedir.

Bu görüşler, Sekizinci Milli Eğitim Şurası'nda kabul edilen lisenin işlevleri ile ilgili kararlara benzerdir.

Amaçlarla yapılan uygulamalar arasındaki ilişkiler incelendiğinde; saptanan genel amaçlarla, programa alınan içerik arasında uyum sağlanamadığı görülür. Meselâ: Amaçlarda "yeteneklerine uygun işi seçebilir", "çalışmanın zevkini duyar", "geçimini düzenleyebilir" denmesine rağmen, programlarda bu amaçları gerçekleştirecek içeriğe yer verilmemiştir. Okullar, öğrencileri ilgi, istidat ve yetenekleri doğrultusunda yetiştireceği yerde, bütün öğrencileri aynı kalıba sokmaya çalışarak, yetenekleri körelten bir mekanizma haline gelmişlerdir. Bu durum, okulların verimini düşürmüştür (Doğan, 1972, s. 106).

Toplumumuzda Cumhuriyetten bu yana önemli gelişmeler olmuş, toplumsal ve bireysel ihtiyaçlar değişmiştir. Bu nedenle, genel eğitim amaçlarının çevreye dönük olarak saptanmasına rağmen, bu amaçları gerçekleştirmede araç olan içeriğin pek değişmediği görülür. 1932 yılından, 1974 yılına kadar geçen sürede; 1952'de lise programına resim ve müzik dersleri, 1970'te din bilgisi ve 1974'te ahlak dersinin ilave edilmesinden başka, lise programlarına hiçbir yeni ders girmediği ve ders çıkarılmadığı görülür (Türkoğlu, 1984, s. 227).

Cumhuriyetin ilk yıllarında, amacı üniversiteye öğrenci hazırlamak olan liseleri bitirenlerden bazıları üniversiteye giriyorlar, giremeyenler ise, devletin çeşitli kademelerinde memur olarak çalışıyorlardı. Ancak, 1970'lerden sonra toplumumuz sosyal ve ekonomik yönden çok değişmiştir. Devletin gereksinim duyduğu memurlar yetişmiş, üniversiteye giremeyen çok sayıda öğrenci açıkta kaldığından lisenin; "yüksek öğretime hazırlamak" amacı, öğrencilerin çoğu için gerçekleşmemiştir

(Türkoğlu, 1984, s. 192).

Genel Liselerimizin uzun yıllar, üniversiteye öğrenci yetiştirme işlevini ellerinde bulundurmaları; diğer bütün meslek okullarını, ikinci sınıf kurumlar durumuna getirmiştir. Bu yüzden meslek okulları; kendi amaçlarından uzaklaşarak, liseye benzeme çabası içine girmişlerdir (Doğan, 1972, s. 95).

Bu sorunları ortadan kaldırmak amacı ile Sekiz, Dokuz ve 10. Milli Eğitim Şuralarında, liselerin; "yüksek öğretime ve aynı zamanda bir mesleğe hazırlama" görevlerini başarması için birçok kararlar alınmıştır. Ancak bu kararların etkili bir şekilde uygulamaya geçirildiği söylenemez. Çünkü, üniversite önündeki yığılmalar önlenememiştir.

Bugün genel liselerimiz, uyguladıkları çeşitli kollarla, öğrencileri üniversiteye hazırlayan kurumlar olarak çalışmaktadır.

E. Liselerde Edebiyat-Fen Kolu Uygulamalarının Genel Hatları İle Gelişmesi

Cumhuriyetten önce ve sonraki dönemlerde genel liselerin amacı, daha önce de belirtildiği gibi, öğrencilere genel kültür vererek onları üniversiteye hazırlamaktı. Öğrencilerin farklı ilgi ve yeteneklerine hitâp etmeyi amaçlayan kollarda yer alan dersler ise, çok az bir farklılıkla birbirine benzemekte ve bu farklar, derslerin her iki kolda bir saat eksik ya da fazla okutulmasından kaynaklanmaktadır. Edebiyat Kolu'nda; Edebiyat, Felsefe Grubu Dersleri, Fen Kolu'nda ise, Matematik, Fizik, Kimya Dersleri temel dersler niteliğindedir.

Liselerde Edebiyat-Fen Kolu uygulamaları, Cumhuriyetten önce yapılan 1913 programı ile başlamış ve günümüze kadar uygulanagelmıştır. Cumhuriyetten önceki

programda kollara ayrılma, lise birinci sınıfta olmakta iken, 1924 yılında toplanan II. Heyeti İlmiye Kurulunda kol ayrımının, lise son sınıfta olması kararlaştırılır.

1947 yılına kadar, lise programlarında Edebiyat ve Fen olmak üzere iki kola yer verilmiştir. 1947'de üçüncü bir kol olarak bazı liselerde "Latince" adı altında ayrı bir kol açılmışsa da, kısa bir süre sonra kapatılmıştır.

Dördüncü Milli Eğitim Şurası, lise öğrenimini dört yıla çıkardığında kol ayrımı, dördüncü sınıfta yapılmaya başlanır. 1952-1955 yılları arasında uygulanan dört yıllık liseler, 1956'da tekrar üç yıla indirilir. Kol ayrımı yine son sınıfta yapılır.

1957'de yeniden düzenlenen lise programlarında, Edebiyat-Fen Kollarının ayrımı, lise ikinci sınıfta yapılmaya başlanır. 1970 yılına kadar uygulama devam eder.

Sekizinci Milli Eğitim Şurası; Genel Liselerde, yüksek öğretime hazırlayan programların uygulanmasına karar verir. Buna göre, lise birinci sınıf, yöneltme sınıfıdır. Öğrenciler lisenin ikinci sınıfında Edebiyat ve Fen, lise son sınıfta ise, dört kola ayrılabilirler;

Edebiyat Kolu'ndan gelenler için;

- Dil ve Edebiyat,
- Sosyal ve Ekonomi Bilimleri.

Fen Kolu'ndan gelenler için;

- Matematik-Fizik,
- Tabiat Bilimleri (MEB, Sekizinci Milli Eğitim

Şurası, 1970)

Dokuzuncu Milli Eğitim Şurası; bir önceki Şura'da

kabul edilen ortaöğretim alanındaki yönlendirici programları kabul etmiştir. Lise birinci sınıf, yöneltme sınıfıdır. Sekizinci Milli Eğitim Şurası'nda kabul edilen dört çeşit kola öğrencilerin, ikinci sınıftan itibaren ayrılmaları kararlaştırılır. Üçüncü sınıfta da bu kollar devam etmektedir (MEB, Dokuzuncu Milli Eğitim Şurası, 1974).

Modern matematik ve fen programlarının uygulandığı 100 lise ve 89 ilköğretmen okulunda, son sınıflarda Edebiyat ve Fen Kolu yerine; Dil ve Edebiyat, Matematik, Tabii Bilimler Kolları oluşturulmuştur.

Modern matematik ve fen programı uygulamayan bütün liselerde, ikinci ve üçüncü sınıflarda Edebiyat-Fen Kolu uygulanmaya devam edilmiştir (MEB, Dokuzuncu Milli Eğitim Şurası, 1974).

Öğrencilerin kollara ayrılması ise şu şekilde olmaktadır:

Günümüze kadar Klasik program uygulayan liselerde ikinci ve üçüncü sınıflarda kollara ayrılmak için herhangi bir şart aranmamıştır. "Lise ve Ortaokullar Yönetmeliği"ne göre; lise ikinci ve üçüncü sınıfa devam edecek öğrenciler, kayıt yenileme esnasında o sınıfın hangi koluna devam edeceğini de yazı ile bildirir. Ders yılı başında seçilmiş bir koldan, başka bir kola geçmek için başvurular, ders başladıktan bir ay sonra artık kabul edilmez.

Modern matematik ve fen programı uygulayan liselerde Edebiyat Kolu için herhangi bir şart yoktur. Fen Kolu'na girmek isteyen öğrencilerde bazı koşullar aranır:

a) Haziran ve güz döneminde sınıfını geçen öğrencilerden matematik ve fen bilgisi derslerinden sınıf geçme notlarının ortalaması en az altı olanlar,

b) Durumları böyle olmayan öğrenciler Fen Kolu'na girmek isterlerse, ders yılı başında matematik ve fen bilgisinden sınava girerler. İki dersin sınav notları ortalaması altı ve her birinden en az beş alanlar Fen Kolu'na devam ederler (MEB, Tebliğler Dergisi, 1973, sayı:1741).

1987-1988 Öğretim yılından itibaren liselerde yeni düzenlemeler yapılmıştır. Buna göre; Edebiyat Kolu'nun ismi, "Sosyal Bilimler ve Edebiyat" Kolu olarak değiştirilmiştir. Sosyal Bilimler ve Edebiyat Kollarında fen dersleri, Fen ve Matematik Kollarında sosyal içerikli derslerin bazıları seçmeli dersler arasına alınmak suretiyle daha belirgin bir branşlaşmaya gidilmiştir. Lise ikinci sınıfta;

- Fen,
- Sosyal Bilimler ve Edebiyat.

Lise son sınıfta ise;

- Matematik,
- Fen,
- Sosyal Bilimler ve Edebiyat Kolları yer alır.

Haftalık ders programlarında da değişiklikler yapılmıştır;

1987-1988 Öğretim Yılı Lise Haftalık Ders Çizelgesi

Dersler	4	5 Fen	5 Sos. B. ve Ed.	6 Mat.	6 Fen	6 Sos.B. ve Ed.
Türk Dili ve Edebiyatı	5	4	6	4	4	6
Psikoloji	-	1	2	-	-	-
Felsefe Grubu	-	-	-	-	-	6
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	1	1	1	1	1	1
Tarih	2	2	2	2	2	2
T.C. İnkılâp ve Atatürkçülük	1	1	1	2	2	2
Sanat Tarihi	-	-	2	-	-	2
Coğrafya	2	-	3	-	-	3
Matematik	5	6	3	7	3	-
Biyoloji ve Sağlık Bilgisi	3	-	-	-	4	-
Fizik	3	4	-	4	3	-
Kimya	2	3	-	3	4	-
Yabancı Dil	5	4	5	3	3	4
Beden Eğitimi	2	2	2	2	2	2
Milli Güvenlik Bilgisi	-	1	1	-	-	-
Seçmeli Dersler	2	4	4	4	4	4
Toplam	33	33	32	32	32	32

Kaynak: MEGSB, Tebliğler Dergisi, 1987, Sayı: 2240.

BÖLÜM III

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

A. Evren, Örneklem ve Değişkenler

1. Evren

Araştırmanın evreni, Malatya Şehri Belediye sınırları içinde bulunan, 1986-1987 Öğretim yılında klasik program uygulayan ve Edebiyat-Fen sınıfları bulunan genel liselerin son sınıf öğrencileridir.

Klasik program uygulamasına rağmen, Kubilay Lisesi, Sümer Lisesi, Gazi Lisesi, Fatih Lisesi'nin son sınıflarında Edebiyat Kolu'nun olmadığı görülmüştür.

Atatürk Kız Lisesi ile Yeşiltepe Lisesi klasik program uygulayıp, son sınıflarında Edebiyat ve Fen Kolu bulunduğundan, bu okulların son sınıf öğrencileri araştırmanın evrenini oluşturmaktadır.

2. Örneklem

Örneklem olarak; her iki okulun son sınıflarından bir Edebiyat, bir Fen sınıfı olmak üzere toplam iki Edebiyat, iki Fen sınıfı öğrencileri alınmıştır.

Araştırma Örneklemine Giren Öğrencilerin
Lisedeki Kollara ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Liseler	Lisedeki Kollar ve Cinsiyet						
	Edebiyat		Fen		Toplam		
	Kız	Erk.	Kız	Erk.	Kız	Erk.	Top.
Atatürk Kız L.	18	-	34	-	52	-	52
Yeşiltepe L.	11	13	15	22	26	35	61
Toplam	29	13	49	22	78	35	113

3. Değişkenler

Öğrencilerin Akademik Başarı Notları Bağımlı Değişken, Lisedeki Edebiyat ve Fen Kolları ise, Bağımsız Değişken olarak kabul edilmiştir.

B. Veriler ve Toplanması

Örnekleme giren öğrencilerin Sosyal Bilimler Dersleri (Edebiyat, Felsefe Grubu "Bundan sonra 'Felsefe G.' olarak ifade edilecektir.", Tarih Dersleri) ve Fen Bilimleri Derslerindeki (Matematik, Fizik, Kimya Dersleri) yıl sonu Akademik Başarı Notları veri olarak alınmıştır.

Veriler, 1986-1987 Öğretim yılı sona erdikten sonra, Sınıf Geçme Defterlerinden alınarak listelenmiştir.

C. Verilerin Çözümü ve Yorumu

İstatistiksel hesaplamalarda, cep tipi hesap makinasından yararlanılmıştır. Örnekleme giren öğrencilerin yukarıda belirtilen derslerde almış oldukları yıl sonu Akademik Başarı Notlarının, her ders ve kol için ayrı ayrı ortalamaları hesaplanmıştır. Meselâ: Örnekleme giren Edebiyat Kolu'ndaki kız öğrencilerin, Edebiyat Dersinde almış oldukları yıl sonu Akademik Başarı Notları toplanıp, aritmetik ortalamaları hesaplanmıştır. Aynı işlem, Fen Kolu'ndaki kız öğrenciler için de yapılmıştır. Edebiyat Dersinde bulunmuş olan bu iki bağımsız ortalamalar arasındaki fark, daha sonra manidarlık testine tâbi tutulmuştur.

Örnekleme giren öğrencilerin Edebiyat, Felsefe G., Tarih ile, Matematik, Fizik, Kimya Derslerindeki Akademik Başarı Notları bakımından, lisedeki kollara göre farklılaşmış, farklılaşmadığının saptanmasında:

a) Edebiyat Kolu'ndaki kız öğrenciler ile, Fen Kolu'ndaki kız öğrenciler,

b) Edebiyat Kolu'ndaki erkek öğrenciler ile, Fen Kolu'ndaki erkek öğrenciler,

c) Edebiyat Kolu'ndaki öğrenciler (Kız+Erkek) ile, Fen Kolu'ndaki öğrenciler (Kız+Erkek) kendi aralarında karşılaştırılmıştır.

D. Kullanılan İstatistiksel Teknikler

Öğrencilerin Akademik Başarı Notlarının aritmetik ortalamaları;

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

Standart sapmaları;

$$s = \frac{\sqrt{N \sum X^2 - (\sum X)^2}}{N - 1}$$

formülleri ile hesaplanmıştır.

Öğrencilerin Akademik Başarı Notlarına bağlı olarak hesaplanan bağımsız ortalamalar arasındaki farkın manidarlığını test etmede ise, şu formüller kullanılmıştır:

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{SH_F}$$

$$SH_F = \sqrt{\frac{s_1^2}{N_1} + \frac{s_2^2}{N_2}} \rightarrow \text{Aralarındaki farkın manidarlığı test edilen ortalama değerlerin ait olduğu N'lerin 30'dan büyük olması halinde kullanılan formül.}$$

$$s = \sqrt{\frac{\sum X_1^2 + \sum X_2^2}{(N_1 - 1)(N_2 - 1)}} \rightarrow \text{Aralarındaki farkın manidarlığı test edilen ortalama değerlerin ait olduğu N'lerin 30'dan küçük olması halinde kullanılan formüller.}$$

$$SH_F = s \sqrt{\frac{N_1 + N_2}{N_1 \times N_2}}$$

$$Sd = (N_1 - 1) + (N_2 - 1)$$

İki ortalama arasındaki farkın manidarlık testinde, bulunan (t) değerleri, t Deęerler Tablosu'ndan çift yönlü manidarlık testi için .05 düzeyinde ve belli serbestlik derecelerinde (sd) okunan değerlerle karşılaştırılmıştır. Bulunan t değeri, tablo değerine eşit veya büyükse manidar, küçükse manidar olmadığı ifade edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümün amacı, araştırma örneğine giren öğrencilerin Sosyal Bilimler Dersleri (Edebiyat, Felsefe Grubu, Tarih Dersleri) ile, Fen Bilimleri Derslerindeki (Matematik, Fizik, Kimya Dersleri) Akademik Başarı Notlarının, Edebiyat ya da Fen Kolu'nda oluşlarına göre karşılaştırılması sonucu elde edilen bulguları sunmak ve bunları tartışmaktır.

A. Bulgular

Bulgular üç kısımda ele alınmıştır. Birinci kısımda; kız öğrenciler, İkinci kısımda; erkek öğrenciler, Üçüncü kısımda; kız ve erkek öğrenci ayırımı yapmadan, birlikte ele alınıp karşılaştırılmıştır.

1. Örnekleme Giren Kız Öğrencilerin Lisedeki Kollara Göre Akademik Başarı Notları Arasındaki Farklılıklara İlişkin Bulgular

Bu kısımdaki bulgular iki alt başlık halinde sunulmuştur. Birinci alt başlıkta; Sosyal Bilimler Derslerindeki farklılıklar, İkinci alt başlıkta ise; Fen Bilimleri Derslerindeki farklılıklar ele alınmıştır.

Farklılıkların saptanmasında, ilk aşama olarak Edebiyat ve Fen Kolu'ndaki kız öğrencilerin ilgili derslerde almış oldukları Akademik Başarı Notlarının ortalamaları hesaplanmıştır. İkinci aşamada, ortalamalar arasındaki farkların gerçek bir farklılığı ortaya koyup koymadığını belirlemek amacı ile .05 manidarlık düzeyi

esas alınarak farklar "Çift-Yönlü" olarak test edilmiştir. Bir grubun lehine belirgin manidar bir fark, o grubun diğer gruptan belli bir üstünlüğe sahip olduğu şeklinde yorumlanmıştır.

a. Kız Öğrencilerin Sosyal Bilimler Derslerindeki Akademik Başarı Notları Bakımından Lisedeki Kollara Göre Farklılıkları.- Tablo 1'e baktığımızda Edebiyat, Felsefe G. ve Tarih Derslerindeki Akademik Başarı Notları bakımından lisedeki kollara göre yapılan karşılaştırmalarda, Edebiyat Kolu'ndaki kız öğrenciler ile Fen Kolu'ndaki kız öğrenciler arasında istatistiksel açıdan manidar kabul edilebilecek farklılıklar bulunmamıştır.

TABLO 1

Örnekleme Giren Kız Öğrencilerin Sosyal Bilimler Derslerindeki Akademik Başarı Notları Bakımından Lisedeki Kollara Göre Farklılıkları
(29 Edebiyat, 49 Fen, N=78)

Dersler	Lisedeki Kol	\bar{X}	s	$\bar{X}_1 - \bar{X}_2$	SH_F	t
Edebiyat	Edebiyat	5.20	1.32	0.20	0.30	0.666
	Fen	5.40				
Felsefe G.	Edebiyat	6.13	1.53	0.21	0.35	0.600
	Fen	6.34				
Tarih	Edebiyat	6.27	1.57	0.13	0.36	0.361
	Fen	6.40				

b. Kız Öğrencilerin Fen Bilimleri Derslerindeki Akademik Başarı Notları Bakımından Lisedeki Kollara Göre Farklılıkları.- Tablo 2'de görüldüğü gibi Edebiyat Kolu'ndaki kız öğrencilerin Matematik ve Kimya Derslerinde hesaplanan aritmetik ortalamaları arasındaki farklar manidar değildir. Ancak, Fizik Dersinde hesaplanan fark manidar bulunmuştur.

TABLO 2

Örnekleme Giren Kız Öğrencilerin Fen Bilimleri
Derslerindeki Akademik Başarı Notları Bakımından
Lisedeki Kollara Göre Farklılıkları
(29 Edebiyat, 49 Fen, N=78)

Dersler	Lisedeki Kol	\bar{X}	s	$\bar{X}_1 - \bar{X}_2$	SH_F	t
Matematik	Edebiyat	4.79	1.20	0.12	0.27	0.444
	Fen	4.67				
Fizik	Edebiyat	5.93	1.32	1.02	0.30	3.400 ⁺
	Fen	4.91				
Kimya	Edebiyat	5.37	1.26	0.37	0.28	1.321
	Fen	5				

Sd=76

*p > .05

Tablo 1'de görüldüğü gibi, Edebiyat, Felsefe G. ve Tarih Derslerinde hesaplanan aritmetik ortalamalar arasındaki farkların hiçbirisinin de manidar olmamasına rağmen, gerek Edebiyat Dersindeki fark (0.20), gerekse Felsefe G. Dersindeki fark (0.21) ve Tarih Dersindeki fark (0.13), Fen Kolu öğrencileri lehine gözükmektedir. Bu durum, lisenin Edebiyat Kolu'na devam eden öğrencilerin, Sosyal Bilimler alanına giren derslerde Fen Kolu'ndaki öğrencilerden daha başarılı olmaları gerekir şeklindeki beklentiyi destekler nitelikte değildir. Koç (1981, s. 162)'un yaptığı araştırmadaki bulgular da bu sonuca uymaktadır.

Matematik ve Kimya Derslerinde 0.12 ile 0.37 olarak hesaplanan aritmetik ortalamalar arasındaki farklar manidar değildir (Tablo 2). Fakat bu farkların Edebiyat Kolu'ndaki öğrenciler lehine olması dikkati çekmektedir. Fizik Dersinde ise, Edebiyat Kolu öğrencilerine ait olan notların aritmetik ortalaması (5.93) ile Fen Kolu'ndaki öğrencilerin aritmetik ortalaması (4.91)

arasındaki farkın (1.02), Edebiyat Kolu'ndaki öğrencilerin lehine istatistiksel bakımdan manidar olması ilginçtir. Bu durum, lisenin Fen Kolu'na devam eden öğrencilerin, Fen Bilimleri alanına giren derslerde Edebiyat Kolu'ndaki öğrencilerden daha başarılı olmaları gerektiği şeklindeki beklentiyi desteklememektedir.

2. Örneklemeye Giren Erkek Öğrencilerin Lisedeki Kollara Göre Akademik Başarı Notları Arasındaki Farklılıklara İlişkin Bulgular

Bu kısımdaki bulgular da iki alt başlık halinde sunulmuştur. Birinci alt başlıkta; Sosyal Bilimler Derslerindeki farklılıklar, İkinci alt başlıkta ise; Fen Bilimleri Derslerindeki farklılıklar ele alınmıştır.

Farklılıkların saptanmasında, kız öğrencilerin farklılıklarının saptanmasında izlenen yol aynen uygulanmıştır.

a. Erkek Öğrencilerin Sosyal Bilimler Derslerindeki Akademik Başarı Notları Bakımından Lisedeki Kollara Göre Farklılıkları.- Tablo 3'te Edebiyat ve Fen Kolu'ndaki öğrencilerin Edebiyat, Felsefe G., Tarih Derslerindeki aritmetik ortalamalarının karşılaştırılması neticesinde ortaya çıkan farkların hiç birisi manidar değildir.

TABLO 3

Örnekleme Giren Erkek Öğrencilerin Sosyal Bilimler
Derslerindeki Akademik Başarı Notları Bakımından
Lisedeki Kollara Göre Farklılıkları
(13 Edebiyat, 22 Fen, N=35)

Dersler	Lisedeki Kol	\bar{X}	s	$\bar{X}_1 - \bar{X}_2$	SH_F	t
Edebiyat	Edebiyat	5.23	1.98	0.05	0.67	0.074
	Fen	5.18				
Felsefe G.	Edebiyat	5.92	2.37	0.62	0.80	0.775
	Fen	6.54				
Tarih	Edebiyat	4.61	2.05	1.07	0.69	1.550
	Fen	5.68				

b. Erkek Öğrencilerin Fen Bilimleri Derslerindeki Akademik Başarı Notları Bakımından Lisedeki Kollara Göre Farklılıkları.- Matematik Dersinde Edebiyat Kolu öğrencilerinin Akademik Başarı Notlarının aritmetik ortalaması 5.07 iken, Fen Kolu öğrencilerinin aynı ders-
teki Akademik Başarı Notlarının aritmetik ortalaması 4 düzeyindedir. Bu iki aritmetik ortalama arasındaki fark (1.07) ise, istatistiksel açıdan manidar bulunmuştur. Fizik Dersindeki aritmetik ortalamalar arasındaki fark (0.30) ile Kimya Dersindeki aritmetik ortalamalar arasındaki fark (0.58), manidar değildir (Tablo 4).

TABLO 4

Örnekleme Giren Erkek Öğrencilerin Fen Bilimleri Derslerindeki Akademik Başarı Notları Bakımından Lisedeki Kollara Göre Farklılıkları
(13 Edebiyat, 22 Fen, N=35)

Dersler	Lisedeki Kol	\bar{X}	s	$\bar{X}_1 - \bar{X}_2$	SH_F	t
Matematik	Edebiyat	5.07	1.76	1.07	0.59	1.813 [†]
	Fen	4				
Fizik	Edebiyat	4.84	1.79	0.30	0.60	0.500
	Fen	4.54				
Kimya	Edebiyat	4.92	2	0.58	0.68	0.852
	Fen	5.50				

Sd=33

*p > .05

Tablo 3'ün sonuçları, genel olarak Fen Kolu erkek öğrencilerinin Sosyal Bilimler Derslerinde, Edebiyat Kolu öğrencilerinden daha başarılı olduğunu göstermektedir. Felsefe G. Dersindeki 0.62 düzeyindeki fark manidar değil, fakat Fen Kolu öğrencileri lehinedir. Bu tabloda manidar olmamakla birlikte en yüksek "t" değeri (1.550) Tarih Dersine ait olup, Fen Kolu'ndaki öğrenciler lehinedir. Sadece Edebiyat Dersinde ortaya çıkan fark (0.05), Edebiyat Kolu öğrencileri lehinedir. Bu farkın da çok düşük düzeyde olduğu dikkati çekmektedir. Bütün bu sonuçlar, yukarıda belirttiğimiz gibi Sosyal Bilimler Derslerinde, Fen Kolu öğrencilerinin daha başarılı olduğunu ortaya koyar.

Tablo 4'te görülen Matematik Dersinde ortaya çıkan "t" değeri (1.813) manidardır ve Edebiyat Kolu öğrencileri lehinedir. Fizik ve Kimya Derslerindeki farklar ise manidar bulunmamıştır. Bununla birlikte, Fizik Dersindeki fark Edebiyat Kolu öğrencileri lehine iken, Kimya Dersindeki fark, Fen Kolu öğrencileri lehinedir.

Bu sonuçlara dayanarak, genel olarak Fen Bilimleri Derslerinde Edebiyat Kolu öğrencilerinin, Fen Kolu'ndaki öğrencilerden daha başarılı oldukları söylenebilir.

Tablo 3 ve Tablo 4'ün ortaya koyduğu sonuçların;

a) Sosyal Bilimler Derslerinde Edebiyat Kolu'ndaki öğrenciler, Fen Kolu'ndaki öğrencilerden daha başarılı olur,

b) Fen Bilimleri Derslerinde ise, Fen Kolu'ndaki öğrenciler, Edebiyat Kolu'ndaki öğrencilerden daha başarılı olur;

şeklindeki her iki beklentiyi de desteklemediği görülür.

3. Örneklemeye Giren Öğrencilerin (Kız+Erkek) Lisedeki Kollara Göre Akademik Başarı Notları Arasındaki Farklılıklara İlişkin Bulgular

Bu kısımda öğrencilerin kız-erkek ayırımı yapmadan ele alınıp karşılaştırılması; okullar hakkında daha sağlıklı genellemeler yapabilme amacına dayanmaktadır.

Bulgular iki alt başlık şeklinde verilmiştir. Birinci alt başlıkta; Sosyal Bilimler Derslerindeki farklılıklar, İkinci alt başlıkta ise; Fen Bilimleri Derslerindeki farklılıklar ele alınmıştır.

Farklılıkların saptanmasında, birinci ve ikinci kısımlarda izlenen yol takip edilmiştir.

a. Öğrencilerin Sosyal Bilimler Derslerindeki Akademik Başarı Notları Bakımından Lisedeki Kollara Göre Farklılıkları.- Tablo 5 incelendiğinde, Edebiyat ve Tarih Derslerinden lisedeki kollara göre yapılan karşılaştırmalarda, Edebiyat Kolu'ndaki öğrenciler ile Fen Kolu'ndaki öğrenciler arasında istatistiksel açıdan manidar farklılıklar görülmemiştir. Felsefe G. Dersinde

ise, Fen Kolu'ndaki öğrencilerin lehine olmak üzere manidar farklılık görülmektedir.

TABLO 5

Örnekleme Giren Öğrencilerin Sosyal Bilimler
Derslerindeki Akademik Başarı Notları Bakımından
Lisedeki Kollara Göre Farklılıkları
(42 Edebiyat, 71 Fen, N=113)

Dersler	Lisedeki Kol	\bar{X}	s	$\bar{X}_1 - \bar{X}_2$	SH_F	t
Edebiyat	Edebiyat	5.21	1.25	0.12	0.22	0.545
	Fen	5.33	1.27			
Felsefe G.	Edebiyat	6.07	0.93	0.33	0.17	1.941 [†]
	Fen	6.40	1.04			
Tarih	Edebiyat	5.76	1.60	0.42	0.30	1.400
	Fen	6.18	1.62			

Sd=111

[†]p > .05

b. Öğrencilerin Fen Bilimleri Derslerindeki Akademik Başarı Notları Bakımından Lisedeki Kollara Göre Farklılıkları.- Tablo 6'da, Kimya Dersinden lisedeki kollara göre yapılan karşılaştırmalarda, Edebiyat Kolu'ndaki öğrenciler ile Fen Kolu'ndaki öğrenciler arasında istatistiksel bakımından manidar bir farklılığın olmadığı; Matematik ve Fizik Derslerinde ise, Edebiyat Kolu öğrencilerinin lehine olmak üzere manidar farklılıkların olduğu görülmektedir.

TABLO 6

Örnekleme Giren Öğrencilerin Fen Bilimleri
Derslerindeki Akademik Başarı Notları Bakımından
Lisedeki Kollara Göre Farklılıkları
(42 Edebiyat, 71 Fen, N=113)

Dersler	Lisedeki Kol	\bar{X}	s	$\bar{X}_1 - \bar{X}_2$	SH_F	t
Matematik	Edebiyat	4.88	0.59	0.42	0.24	1.750 ⁺
	Fen	4.46	2.11			
Fizik	Edebiyat	5.59	1.07	0.79	0.22	3.590 ⁺
	Fen	4.80	1.53			
Kimya	Edebiyat	5.23	1.04	0.08	0.17	0.470
	Fen	5.15	1.18			

Sd=111

*p > .05

Tablo 5'in ortaya koyduğu bulgular, Fen Kolu öğrencilerinin Sosyal Bilimler Derslerinde, Edebiyat Kolu'ndaki öğrencilerden daha başarılı olduğunu ortaya koymaktadır. Nitekim, Felsefe Dersinde Edebiyat ve Fen Kolu'ndaki öğrencilerin aritmetik ortalamaları arasındaki fark (0.33) olup, "t" testinde, Fen Kolu öğrencileri lehine istatistiksel açıdan manidar bulunmuştur. Edebiyat ve Tarih Derslerindeki aritmetik ortalamalar arasındaki farkların manidar görülmemesine rağmen, Fen Kolu'ndaki öğrencilerin lehine olması dikkati çekmektedir. Bu sonuçlar genel olarak Tablo 1 ile Tablo 3'ün sonuçlarına paralel görünmektedir.

Tablo 6'da ise, Edebiyat Kolu'ndaki öğrencilerin Fen Bilimleri Derslerinde, Fen Kolu'ndaki öğrencilerden daha başarılı olduğu görülmektedir. Matematik Dersindeki fark (0.42) ve Fizik Dersindeki farkın (0.79) her ikisi de, Edebiyat Kolu'ndaki öğrencilerin lehine manidar bulunmuştur. Kimya Dersinde hesaplanan fark (0.08) ise,

istatistiksel bakımdan manidar değildir ancak, Edebiyat Kolu'ndaki öğrencilerin lehinedir. Bu sonuçlar da, Tablo 2 ve Tablo 4'ün sonuçlarına uymaktadır.

B. Yorumlar

Lisedeki kollar değişkenine göre, araştırmanın örnekleme giren öğrencilerin Sosyal Bilimler Dersleri ile Fen Bilimleri Derslerine ait Akademik Başarı Notlarının karşılaştırılması neticesinde, yukarıda verilen bilgilere dayanarak, araştırmanın amacı doğrultusunda genel bir yoruma ve genellemeye gidilmesi uygun bulunmuştur. Ancak yapılan yorum ve genellemelerin, bu araştırmanın sınırlılıkları çerçevesinde düşünülmesi gerekmektedir.

Elde edilen bulgulara göre; Öğrencilerin Edebiyat Kolu'nda oluşları ile, Sosyal Bilimler Derslerindeki Akademik Başarı Notları arasında doğrusal bir ilişki ortaya çıkmamıştır. Aynı şekilde, öğrencilerin Fen Kolu'nda oluşları ile, Fen Bilimleri Derslerindeki Akademik Başarı Notları arasında doğrusal bir ilişki görülmemiştir. İlişkiler ters yönlüdür. Diğer bir deyişle; Sosyal Bilimler Derslerinde Fen Kolu öğrencileri, Fen Bilimleri Derslerinde ise, Edebiyat Kolu öğrencileri daha başarılı olmuşlardır.

Bu sonuçlar; Edebiyat ve Fen Kollarının amaçları doğrultusunda ortaya çıkan iki temel beklentiyi desteklememektedir. Bu beklentiler:

a) Sosyal Bilimler Derslerinde Edebiyat Kolu'ndaki öğrenciler, Fen Kolu öğrencilerinden daha başarılı olur,

b) Fen Bilimleri Derslerinde ise, Fen Kolu'ndaki öğrenciler, Edebiyat Kolu öğrencilerinden daha başarılı olur şeklindedir.

Sonuçların bu şekilde ortaya çıkmasında

öğretmenlerin, öğrencilere karşı tutumlarının farklılığı rol oynayabilir. Şöyle ki; Fen Bilimleri Derslerine giren öğretmenler, Edebiyat Kolu'ndaki öğrencilere not verirken daha toleranslı davranabilmekte ve konuları Fen Kolu'na göre daha yüzeysel olarak işleyebilmektedirler. Bu öğrencilerin, ilk planda üniversiteye gitmeyi düşünmeyip, lise diploması alarak hayata atılacakları sanılmaktadır. Bu nedenle Fen Bilimleri Derslerinin, Edebiyat Kolu öğrencileri için fazla gerekli olmayacağı düşünülmektedir. Bu görüşten hareketle öğretmenler, Fen Bilimleri Derslerini, Fen sınıflarındaki kadar sıkı ve ciddi olarak ele almamakta ve "Geçirelim gitsin, zaten üniversite imtihanlarına girmeyi düşünmüyorlar" diyerek, öğrencilere daha bol not da verebilmektedirler. Bu gibi durumlar Edebiyat Kolu öğrencilerinin Fen Bilimleri Derslerinde, Fen Kolu öğrencilerinden suni olarak daha başarılı olduklarını göstermektedir. Bu yüzden Edebiyat Kolu'ndaki öğrencilerin, Fen Bilimleri Derslerinde almış oldukları notların, onların gerçek başarılarını yansıtmadığı söylenebilir.

Öğretmenlerin Fen Kolu öğrencilerine karşı tutumları ise, Edebiyat Kolu öğrencilerine karşı olan tutumlarından farklıdır. Fen Kolu'nu seçmiş olan öğrenci, yüksek öğretim yapmayı düşündüğünden üniversite imtihanlarına hazırlanmaktadır. Dolayısıyla öğretmenler, özellikle Fen Bilimleri Derslerini veren öğretmenler, bu kolun öğrencileriyle daha yakından ilgilenmektedir. Değerlendirmeleri de bu doğrultuda olmaktadır. Nitekim bir araştırmada (Koç, 1981, s. 140), örnekleme giren öğrencilerin, Fen Bilimleri Derslerindeki Akademik Başarı Not Ortalamaları ile, bu derslerle ilgili yetenek testlerinde (Şekil Kavrama + Muhakeme + Sayı) almış oldukları puanlar arasında hesaplanan korelasyonların kız ve erkek öğrencilerde istatistiksel bakımdan manidar olduğu belirtilerek; Fen Kolu'nda, Fen Bilimleri Derslerini

okutan öğretmenlerin, bu derslerdeki akademik başarıları için öğrencilere verdikleri notların sınırlı ölçülerde de olsa, öğrencilerin gerçek akademik başarılarını belirttiği ifade edilmiştir.

Bu araştırma çerçevesinde elde edilen bulgulara göre; Edebiyat Kolu öğrencilerinin Fen Bilimleri Derslerinde Fen Kolu öğrencilerinden daha başarılı olmaları, aynı şekilde, Fen Kolu öğrencilerinin de, Sosyal Bilimler Derslerinde Edebiyat Kolu öğrencilerinden daha başarılı olmaları, bu öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun bir yönelme içinde olmadıkları şeklinde yorumlanabilir. Nitekim, bir araştırmasında Özoğlu (1974, s. 104), öğrencilerin kol seçerken ilgi, istek ve yetenek gibi hususları dikkate almadıklarını belirtmektedir. Liselerimizde, öğrencilerin kol seçimleri sırasında; onlara yardımcı olabilecek profesyonel elemanların yeterince bulunmaması, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun bir kolu seçememelerine neden olabilmektedir. Araştırmamızda örnekleme giren öğrencilerin, yöneltme sınıfı olan lise birinci sınıfta, rehberlik hizmetlerinden yararlanamamış olmaları, bu doğrultuda dikkate alınmalıdır. Rehberlik hizmetlerinin önemi, böylece ortaya çıkmaktadır. Koç (1981, s. 66)'un belirttiği gibi, Ülkü (1976) bir araştırmasında, Rehberlik Programlarının "Yöneltme" açısından etkili olduğunu ortaya koymuştur.

Bu araştırmanın bulgularına göre; öğrencilerin Sosyal Bilimler Derslerinde, Fen Bilimleri Derslerine oranla daha başarılı olmaları; öğrencilerin, Sosyal Bilimler Derslerine karşı daha fazla ilgi duyduklarını göstermektedir. Söz konusu ilginin; öğretmenlerin, bu dersleri öğrencilere sevdirmiş ve benimsetmiş olmalarından kaynaklandığı söylenebilir. Ayrıca, öğrencilerin Sosyal Bilimler Derslerinde daha fazla başarı göstermeleri; klâsik yazılı ve sözlü sınavlara dayanarak öğrencilere not vermenin, bu derslerde, öğretmenlerin subjektif yargılamalarını daha fazla içerdiği şeklinde de yorumlanabilir.

BÖLÜM V

ÖZET, SONUÇLAR VE ÖNERİLER

A. Özet

Eğitim uygulamaları sosyal, kültürel ve teknik gelişmelerden sürekli etkilenmektedir. Modern bir toplumda bireylerin, içinde buldukları dönemin ve gelecek çağın koşullarına uyum sağlamaları gerekmektedir. Yeni eğitim uygulamalarının bu ihtiyacı karşılaması beklenmektedir. İçinde bulunduğumuz çağda nüfus artışı, bilginin genişlemesi ve yayılması, teknolojik yenilikler gibi nedenler, eğitim uygulamalarının geleneksel yapısını etkilemiş ve değişikliğe zorlamıştır. Türkiye'de de bu doğrultuda program geliştirme çabaları görülmektedir. Ancak bunlar, istenen düzeyde olmamıştır. Ayrıca, yeni program uygulamalarının genelde Fen Öğretimi alanında gerçekleştiği görülür. Sosyal Bilimler Öğretiminde ise yeni uygulamalar daha az olmuştur.

Cumhuriyetten günümüze kadar uygulaması sürdürülen Edebiyat ve Fen Kolu bölümleri, toplumsal gelişmelerden değişik şekillerde etkilenmişlerdir. Çağımızın bilim ve teknoloji çağı olması, Fen Bilimlerinin önemini arttırdığından, Fen Öğretimi ve Liselerdeki Fen Kolları daha çok tercih edilir duruma gelmiştir. Fen ağırlıklı öğretim yapan Fen Liseleri ve özel okullar, toplumumuzda en çok tercih edilen okullar olmuştur. Genel Liselerde de Fen Kolları, Edebiyat Kollarına oranla daha fazla öğrenci tarafından seçilmektedir. Yapılan bu araştırmanın evrenini oluşturan Genel Liselerin

büyük bölümünün son sınıflarında Edebiyat Kolu'nun bulunmaması, bu gerçeği ortaya koymaktadır.

Bu gelişmeler öğrencilerin ilgi, istek ve yeteneklerine göre bölüm ve meslek seçimlerini engellemektedir. Toplumda statüsü yüksek ve bol kazanç getiren meslekleri kazandıran bölüm ve okullara yönelinmektedir. Bu doğrultuda seçilen mesleklerde bireyler, başarılı olamamakta ya da iş doyumuna ulaşamamaktadırlar. Bu ihtiyaçtan hareketle, Türkiye'de 1970'li yıllardan sonra Ortaöğretim kurumlarında Rehberlik Hizmetleri yaygınlaştırılarak, öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda çeşitli öğretim programlarına yönlendirilmesi sağlanmaya başlanmıştır. Rehberlik Hizmetleri ile öğrenciyi yönlendirmenin yanında, üniversite imtihanlarında Edebiyat ve Fen Kolu öğrencilerinin aynı haklara ve şansa sahip olması gerekmektedir. Ayrıca, Ortaöğretimde başlayan yönlendirmenin, yüksek öğretimde de devam etmesi, öğrencilerin daha iyi yetişmelerini sağlayacaktır. Üniversite imtihanlarında, son yıllarda bu yönde bazı yeni düzenlemelerin yapıldığı görülmektedir.

Günümüzde üzerinde en çok konuşulan ve değişik uygulamaların denendiği eğitim kademesi, Ortaöğretim ikinci kademesidir. Bu kademedeki öğrencilerin büyük bir bölümünü içine alan Genel Liselerimizde uygulanmakta olan programların etkinliğini değerlendirmeye yönelik araştırmalar az sayıdadır.

Edebiyat ve Fen Kolları farklı ilgi ve yetenekleri gerekli kıldığından, öğrencilerin bireysel özelliklerine göre yönlendirildikleri bölümler niteliğindedir. Bu noktadan hareketle; Sosyal Bilimler Derslerinde Edebiyat Kolu öğrencilerinin, Fen Kolu öğrencilerinden daha başarılı olması gerekirken, Fen Bilimleri Derslerinde ise, Fen Kolu öğrencilerinin, Edebiyat Kolu öğrencilerinden daha başarılı olması gerektiği temel

beklentidir. Araştırmanın genel amacı: Liselerdeki Edebiyat ve Fen Kolu uygulamalarının, bu kollardaki öğrencilerin ilgili derslerdeki başarılarını karşılaştırarak, temel beklentileri yerine getirip getirmediğini ortaya koymaktır.

Araştırmanın evreni; Malatya Şehri Belediye sınırları içinde bulunan, 1986-1987 öğretim yılında Klasik program uygulayan ve Edebiyat-Fen Kolları bulunan Genel Liselerin son sınıf öğrencileridir. Bu şartlara uyan Atatürk Kız Lisesi ile Yeşiltepe Lisesi'nin Edebiyat ve Fen Kollarından birer sınıfın öğrencileri örneklem dahil edilmiştir. Böylece toplam dört sınıftan 113 öğrenci, örneklem grubunu oluşturmuştur.

Sosyal Bilimler Derslerini temsilen; Edebiyat, Felsefe G., Tarih Dersleri. Fen Bilimleri Dersleri için ise; Matematik, Fizik, Kimya Dersleri ele alınmıştır. Öğrencilerin bu derslerdeki yıl sonu Akademik Başarı Notları, bağımlı değişken, Edebiyat ve Fen Kolu ise, bağımsız değişken olarak kabul edilmiştir.

Araştırma için gerekli olan öğrenci notları, Sınıf Geçme Defterlerinden çıkarılmıştır.

Elde edilen bulgular, İlişkisiz Ortalamalar Arasındaki Farkın Manidarlık Testi ile değerlendirilmiştir. İstatistiksel hesaplamalarda, cep tipi hesap makinası kullanılmıştır.

B. Sonuçlar

Araştırmanın genel amacı çerçevesinde elde edilen sonuçlar şu şekilde özetlenebilir:

a) Öğrencilerin Edebiyat Kolu'nda oluşları ile, Sosyal Bilimler Derslerindeki Akademik Başarı Notları arasında doğrusal bir ilişki ortaya çıkmamıştır.

Sosyal Bilimler Derslerinde Fen Kolu'ndaki

öğrenciler, Edebiyat Kolu'ndaki öğrencilerden daha başarılı olmaktadır.

b) Öğrencilerin Fen Kolu'nda oluşları ile, Fen Bilimleri Derslerindeki Akademik Başarı Notları arasında doğrusal bir ilişki mevcut değildir.

Fen Bilimleri Derslerinde Edebiyat Kolu öğrencileri, Fen Kolu'ndaki öğrencilerden daha başarılı olmaktadır.

Bu sonuçlar;

a) Sosyal Bilimler Derslerinde Edebiyat Kolu'ndaki öğrenciler, Fen Kolu'ndaki öğrencilerden daha başarılı olur,

b) Fen Bilimleri Derslerinde ise, Fen Kolu'ndaki öğrenciler, Edebiyat Kolu'ndaki öğrencilerden daha başarılı olur

şeklindeki iki temel beklentiyi desteklememektedir.

C. Öneriler

Bu araştırmada elde edilen bulgular ve ulaşılan sonuçlara göre aşağıdaki öneriler ileri sürülebilir:

a) Genel Liselerde öğrencilerin seçebilecekleri bölümler, Edebiyat ve Fen Kolları ile sınırlı kalmayıp, günün şartlarına göre çeşitlendirilmelidir.

b) Daha sağlıklı bir branşlaşma ve uzmanlaşma için; liselerde kol ayrımı, birinci sınıftan itibaren yapılmalı ve kollar arasındaki ders programları belirgin bir şekilde farklılaştırılmalıdır. Bu şekilde yetişen bir öğrencinin, yüksek öğretime devam edemese bile, yetiştiği alanda iş bulması kolaylaşacak ve üretken olacaktır.

c) Ortaöğretimde başlayan yönlendirmenin, yüksek öğretimde de devam edebilmesi için; üniversite

imtihanlarında yeni düzenlemeler yapılarak öğrencilerin, lisede öğrenim gördükleri program doğrultusunda yüksek öğretim yapabilmeleri özendirilmelidir. Böylece öğrenciler, yüksek öğretime çok daha hazırlıklı gideceklerinden, üniversitelerde verim yükselecektir.

d) Liselerde öğrencilerin farklı ilgi ve yeteneklerine cevap verecek seçmeli dersler arttırılmalıdır.

e) Öğrencilere bireysel özelliklerini tanıma, ilgi, istek ve yeteneklerine uygun kol seçimini yapabilmeleri konusunda rehberlik hizmetleri sunulmalıdır.

f) Rehberlik hizmetlerinin etkin olarak uygulanması sonucunda öğrenciler; yeteneklerine göre daha isabetli olarak kol seçimi yapabilecek, böylece Edebiyat ve Fen Kollarından beklentiler ancak gerçekleşebilecektir.

KAYNAKLAR

- Arar, İsmail. Milli Eğitim Bakanı, "Milli Eğitim, Gençlik ve Spor Eski Bakanları ve Müsteşarlarıyla Yapılan Toplantı Metinleri". Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1984.
- Başgöz, İlhan ve Howard E. Wilson. Türkiye Cumhuriyetinde Eğitim ve Atatürk. Ankara: Dost Yayınları, 1968.
- Cicioğlu, Hasan. Türkiye Cumhuriyetinde İlk ve Ortaöğretim (Tarihi Gelişimi). İkinci Baskı, Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını, 1985.
- Doğan, Hıfzı. Analiz ve Program Hazırlama. Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayını, 1982.
- Doğan, Hıfzı. Türk Ortaöğretim Sisteminin Değerlendirilmesi. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1972.
- Kardaş, Rıza. Eğitimde Standartlaştırma. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1985.
- Koç, Nizamettin. Liselerde Öğrencilerin Akademik Başarılarının Değerlendirilmesi Uygulamalarının Etkiliğine İlişkin Bir Araştırma. Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayını, 1981.
- Oğuzkan, A. Ferhan. Eğitim Terimleri Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1981.
- Oğuzkan, Turhan. Editör. Türkiye'de Ortaöğretim ve Sorunları. İstanbul: Hisar Eğitim Vakfı Yayınları, 1981.
- Oğuzkan, Turhan. "Orta Dereceli Genel Öğretim Kurumlarının Gelişmesi". Cumhuriyet Döneminde Eğitim. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1983.
- ÖSYM, Yüksek Öğretim Programlarına Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemindeki Değişiklikler, Ankara: 1986.
- Özoğlu, S. Çetin. Liselerde Sosyal Bilimler Öğretimi. Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayını, 1974.
- Reuchlin, Maurice. Okul Döneminde Çocuğu Yöneltilme. Çevirenler: Tahsin Saraç ve Necati Engez. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1970.

- Taymaz, Haydar. Ortaöğretimde Öğrenci Başarısının Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi. Ankara: MEB. Etüd ve Programlama Dairesi Yayınları, 1974.
- T.C. Başbakanlık Neşriyat ve Müdevverat Genel Müdürlüğü. Milli Eğitim Temel Kanunu. Resmi Gazete, 24 Haziran 1973, Sayı:14574.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. Sekizinci Milli Eğitim Şurası. 1970.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. Dokuzuncu Milli Eğitim Şurası. İstanbul: 1975.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. Onuncu Milli Eğitim Şurası. Ankara: 1981.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. Cumhuriyetin 50. Yılında Milli Eğitimimiz. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1973.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. Tebliğler Dergisi. 1973, Sayı: 1741.
- T.C. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı. Tebliğler Dergisi. 1987, Sayı: 2240.
- T.C. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı. İlkokul, Ortaokul, Lise ve Dengi Okulların Haftalık Ders Dağıtım Çizelgeleri. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1986.
- Türk Eğitim Derneği. Bugünden Yarına Ortaöğretimimiz. Ankara: 1985.
- Türk Eğitim Derneği. Orta Öğretim Kurumlarında Fen Öğretimi ve Sorunları. Ankara: 1984.
- Türkoğlu, Adil. Türkiye ve Fransa'da Lise Programlarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını, 1984.
- Varış, Fatma. Eğitimde Program Geliştirme "Teori ve Teknikler". Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayını, 1978.
- Yücel, H. Ali. Türkiye'de Orta Öğretim. İstanbul: Devlet Basımevi, 1938.